

Värdering & erkännande

av UTLÄNDSK högskoleutbildning

principer och metodik



Värdering & erkännande

av UTLÄNDSK högskoleutbildning

principer och metodik

Högskoleverket | 1998

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-453 70 00 • fax 08-453 70 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Värdering & erkännande av UTLÄNDSK högskoleutbildning,
principer och metodik

Producerad av Högskoleverket i maj 1998

Högskoleverkets rapportserie 1998:15 R

ISSN 1400-948X

ISRN HSV-R--98/15--SE

Innehåll: Stefan Löfkvist, Eva Ragnarsson, Internationella avdelningen

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Printgraf, Stockholm, juni 1998

Innehållsförteckning

Förord	5
Sammanfattning	6
Summary	8
Inledning	11
Varför värdera utländska utbildningar?	12
Utländska examina – några exempel	13
Vad är en värdering?	16
Vad är egentligen en värdering av en utländsk utbildning?	16
Utlåtandet	16
Olika typer av erkännande	20
Hur läser man ett utlåtande?	21
Utlåtandets status	23
Missiv	24
Värdering i ett internationellt perspektiv	25
Konventioner, m.m., om erkännande av utländsk utbildning	25
Nätverk för erkännandefrågor	26
<i>Europa</i>	26
<i>Nordamerika</i>	27
<i>Oceanien</i>	29
<i>Afrika & Mellanöstern</i>	29
Övriga nätverk	30
Högskoleverkets värderingsverksamhet	31
Värderingsverksamhetens samlade kunskap och kompetens	32
Utvärdering av verksamheten	34
Grundläggande principer och metodik vid värdering	35
Utveckling av övergripande koncept	36
Olika värderingsmetoder	37
Grundläggande principer	38
Metodik	39
<i>Övergripande analys</i>	39
<i>Detaljerad analys</i>	40
<i>Ingångsnivå</i>	41
<i>Utbildningens nivå</i>	42
Värderingskriterier	46
Generella värderingskriterier	46
Exempel	46

<i>Erkännande av universitet och högskolor inom ett land</i>	46
<i>Betygshandlingar</i>	47
<i>Exempel från Frankrike</i>	47
<i>Exempel från USA</i>	47
<i>Utbildning över gränserna</i>	47
Ofullständiga betygshandlingar och bristfällig dokumentation	50
Betygshandlingarnas autenticitet	50
Utbildning förberedande för yrke som är reglerat i Sverige	51
Jämförelseobjekt inom svensk utbildning	53
Val av jämförelseobjekt	54
Utbildningar som har direkt motsvarighet i Sverige	54
<i>Tekniska utbildningar</i>	60
<i>Ekonomutbildningar</i>	63
Utbildningar som saknar direkt motsvarighet i Sverige	65
<i>Direkt yrkesförberedande ekonomiska utbildningar med stor andel praktik</i>	65
<i>Ekonomiska utbildningar anpassade till centralplanerad ekonomi</i>	66
<i>Teknisk-ekonomiska utbildningar</i>	67
<i>MBA-utbildningar</i>	67
Juridiska utbildningar	72
Läroutbildningar	73
Jämförelse med svensk examen?	73
Bilaga 1– Handläggning av ansökningar om värdering av utländsk högre utbildning	75
BILAGA 1.a	94
BILAGA 1.b	99
BILAGA 1.c	100
BILAGA 1.d	109
BILAGA 1.e	110
BILAGA 1.f	114
BILAGA 1.g	122
BILAGA 1.h	123
BILAGA 1.i	125
BILAGA 1.j	127
BILAGA 1.k	129
Bilaga 2 – Bakgrundsmaterial vid värdering	139
Bilaga 3 – Datasystemet	142
Bilaga 4 – Litteraturlista	144

Förord

Trots den internationalisering och globalisering som präglar världen just nu är utbildningssystemen i stor utsträckning nationellt bestämda. Det gäller i hög grad också högskoleutbildningen. En linje eller examen i ett land är inte lik den som finns i ett annat även om namn och beteckningar ibland kan vara identiska.

Om vi vill ha en rörlighet över gränserna och en alltmer öppen internationell arbetsmarknad är det därför nödvändigt med en instans som i varje land följer den internationella utvecklingen på utbildningsområdet, som har en klar överblick över olika länders system och som ytterst kan fungera som ett slags tolk och översättare mellan dessa system.

I Sverige har Högskoleverket denna uppgift. Ekvivaleringen av utländska akademiska examina infördes i början av 1980-talet som en invandrar- och arbetsmarknadspolitisk åtgärd för att ta till vara kompetensen hos dem som av olika skäl kom till Sverige med en utländsk högskoleutbildning i bagaget. Idag har verksamheten ett ännu vidare syfte. Den har till uppgift att skapa förutsättningar för den rörlighet över gränserna som är en av huvudpunkterna i EU-samarbetet men den skall också medverka till att varje enskild person som studerat i ett annat land – vare sig det gäller svenskar eller utlänningar – skall få sin kunskap och kompetens erkänd i vårt samhälle.

Den här rapporten redogör för de principer som är vägledande när det gäller erkännande av utländsk högskoleutbildning och den berättar också om den metodik som används vid värderingen av utländska examina. Det rör sig om frågor som redan idag är viktiga för Sveriges relation till omvärlden. I framtiden kommer de med all sannolikhet att bli ännu viktigare.

Agneta Bladh
Generaldirektör

Sammanfattning

Högskoleverket värderar utländsk högre utbildning, som är slutförd med examen. Huvudsyftet med värderingsverksamheten, som nu funnits i drygt tio år, är att underlätta inträdet på den svenska arbetsmarknaden för personer med utländsk högre utbildning och att på så vis tillvarata värdefull kompetens. Verksamheten har vidare till uppgift att underlätta internationell rörlighet för studenter och akademiskt utbildade i övrigt.

Denna rapport har tillkommit för att dokumentera principer och metodik i värderingsarbetet i syfte att dels klargöra processen, dels vara ett underlag i den fortlöpande prövningen av denna. I rapporten lämnas en redogörelse för hur en värdering går till, för utredningsarbetet, grundläggande principer och metodik. Man får bl.a. veta hur ett värderingsutlåtande ser ut – dvs. slutprodukten i de fall en jämförelse kunnat göras – och hur man skall läsa det.

En värdering innebär att en utländsk högskoleutbildning jämförs med svensk högskoleutbildning. Det övergripande konceptet vid värdering av utländsk utbildning har under åren gått från *ekvivalering* – med krav på närapå exakt överensstämmelse mellan utbildningarna – till *erkännande*, trots mindre skillnader i innehåll, respektive *acceptans* av den utländska utbildningen, trots mindre skillnader i innehåll *och* omfattning. Den för svenska förhållanden anpassade metodiken, som Högskoleverket använder, har utvecklats inom verksamheten sedan 1980-talet under utbyte av kunskaper, erfarenheter och idéer med kolleger i olika länder.

Ett *erkännande* kan vara av olika slag. De bedömningar som görs av Högskoleverket avser huvudsakligen erkännande av utbildningar för yrkesverksamhet som inte är reglerad i Sverige, s.k. *"de facto" yrkesmässigt erkännande*. Bedömningen är avsedd dels att vara en rekommendation för den som skall fatta beslut om anställning, dels att fungera som en vägledning och ett hjälpmedel för svenska universitet och högskolor som har att fatta beslut om tillgodoräknande av utbildning eller om antagning, s.k. *akademiskt erkännande*. Utbildning förberedande för yrke som är reglerat i Sverige bedöms av respektive sakmyndighet. Inom EU har bland annat s.k. generella direktiv fastställts avseende erkännande av behörighets-

givande utbildning och yrkeskompetens. I Sverige har Högskoleverket informationsansvar för dessa direktiv, medan erkännandefrågorna handläggs av ansvarig behörig myndighet.

I Högskoleverkets värderingsutlåtanden anges resultatet av en jämförelse mellan den utländska utbildningen och svensk högskoleutbildning beträffande nivå, omfattning och huvudsakligt innehåll samt, i tillämpliga fall, syfte med utbildningen, dvs. i vilken utsträckning den förbereder för t.ex. forskarstudier och/eller viss yrkesverksamhet i utbildningslandet. Utlåtandet innehåller bl.a. Högskoleverkets bedömning, som normalt anges i poäng på svensk högskolenivå inom ramen för relevant svenskt utbildningsprogram eller -område.

En förutsättning för värderingsarbetet är goda kontakter med liknande verksamheter i världen. Högskoleverket har regeringens uppdrag att vara svenskt NARIC (National Academic Recognition Information Centre) och är därigenom del av ett nätverk kring akademiskt erkännande som har Europeiska kommissionen som huvudman. Verket ingår också i ENIC (European National Information Centre on academic mobility and recognition) – ett nätverk som har Europarådet och Unesco som huvudmän. I rapporten ges en översikt över internationella och nationella nätverk som Högskoleverket är en del av och samarbetar med i dessa sammanhang samt över konventioner och överenskommelser länder emellan inom utbildningsområdet. ENIC-nätverket kommer att ha ett ansvar för att främja tillämpningen av den senaste konventionen för Europaregionen.

Sedan värderingsverksamheten inrättades har värderingar gjorts av tiotusentals ansökningar gällande utbildningar från ett hundratal länder. Uppgifter från avgjorda ärenden överförs till en intern databas. Databasen byggs successivt ut och omfattar för närvarande ca 15 000 bedömningar, av vilka ett urval finns i en extern databas, som kan nås via Internet på World Wide Web under adressen <http://www.hsv.se/NARICdb/NARIC.html>. Databasen upptar individuella provningar men torde ändå kunna vara användbar för arbetsgivare, arbetsförmedlingar, universitet och högskolor, m.fl.

Verksamheten med värdering av utländsk högskoleutbildning förutsätter en samlad kompetens och kunskap, såväl generell som specifik, täckande alla utbildningssektorer. Vidare krävs språkkunskaper, goda kunskaper om de utländska utbildningssystemen samt gedigna kunskaper om såväl nuvarande som tidigare utbildningsväsende i Sverige.

Summary

The National Agency for Higher Education evaluates foreign higher education qualifications. The main purpose of this evaluation service, which has now been going on for more than ten years, is to facilitate entry into the Swedish labour market for persons with foreign higher education qualifications and thus take advantage of valuable competence. Another purpose is to facilitate international mobility for students and others with academic training.

This report has been compiled in order to document the principles and methods used for evaluation, with the aims of making the process transparent and of forming a basis for its continuous re-examination. The report provides an account of the evaluation process: how the investigation is made and of basic principles and methods used. It includes examples of evaluation statements in those cases where a comparison could be made, and information on how a statement should be read.

An evaluation involves the comparison of foreign higher education with Swedish higher education. The overall concept when evaluating foreign qualifications has changed over the years from *equivalence* – with the requirement of an almost exact correspondence between the courses - to *recognition* – despite minor differences in content – and *acceptance* of the foreign course, despite minor differences in content *and* scope. The methodology adapted to Swedish conditions, used by the National Agency for Higher Education, has been developed within the evaluation service since the 1980s, during the course of exchanges of knowledge, experiences and ideas with colleagues in other countries.

There are different types of *recognition*. The evaluations made by the National Agency for Higher Education mainly concern the recognition of academic qualifications for professional activities which are not regulated in Sweden, known as “*de facto*” *professional recognition*. The evaluation is intended either to be a recommendation for the potential employer, or to function as a guide for Swedish universities and university colleges which have to decide on whether to give transfer credit for a course or to admit a

student; known as *academic recognition*. Courses which provide training for professions which are regulated in Sweden are assessed by the respective authority. The EU has established General directives within the General System for recognition of professional qualifications. The National Agency for Higher Education is the Swedish Contact Point for these directives, whereas the Competent Authorities handle the individual cases.

The evaluation statements of the National Agency for Higher Education give the result of the comparison between the foreign higher education and the Swedish higher education, with regard to the level, scope and main contents and, where appropriate, the purpose of the degree course, i.e. to what extent it prepares the student for research studies and/or certain professions in the country concerned. The statement is given in the form of credits at Swedish higher education level within, when possible, the framework of the relevant Swedish educational programme or field.

One of the necessary requirements for the evaluation work is good contacts with similar operations around the world. The National Agency for Higher Education has been commissioned by the government to act as the Swedish NARIC (National Academic Recognition Information Centre) and is thus a part of a network, which comes under the auspices of the European Commission. The Agency is also part of ENIC (European National Information Centre on academic mobility and recognition), a network coordinated by the Council of Europe and Unesco. The report provides an overview of international and national networks in which the National Agency for Higher Education takes part and with which it collaborates in these contexts as well as of international conventions and agreements in the field of education. The ENIC network will have responsibility for promoting the implementation of the new convention for the European region.

Since the evaluation work was begun, tens of thousands of applications have been evaluated, regarding qualifications from around a hundred different countries. Information from cases that have been decided is transferred into an internal database. The database is being successively expanded and currently covers around 15,000 evaluations, a selection of which can be found in an external database. This can be reached via the Internet on World Wide Web at the following address: <http://www.hsv.se/NARICDb/NARIC.html>. The database contains individual cases, but should still be useful to employers, employment agencies, universities and colleges, etc.

The evaluation of foreign higher education qualifications pre-supposes a collective competence and knowledge, both general and specific, covering all sectors of education. In addition, it requires language skills, a good knowledge of the foreign educational systems and a thorough knowledge of the current and earlier educational systems in Sweden.

Inledning

Ökande mobilitet i världen gör att kunskap om andra länders utbildningssystem blir allt viktigare och i många länder byggs det upp organisationer för akademiskt erkännande och värdering. Verksamhet med värdering av utländsk högre utbildning ("ekvivalering") startade i Sverige på försök 1984 vid dåvarande Universitets- och Högskoleämbetet (UHÄ) och permanentades 1988. Verksamheten ligger sedan 1995 vid Högskoleverket.

Högskoleverket har regeringens uppdrag att vara svenskt NARIC (National Academic Recognition Information Centre) och är därigenom del av ett nätverk kring akademiskt erkännande som har Europeiska kommissionen som huvudman. Verket ingår också i ENIC (European National Information Centre on academic mobility and recognition) – ett nätverk som har Europarådet och Unesco som huvudmän.

Som framgått ovan har den permanenta värderingsverksamheten nu funnits i tio år. Under den tiden har värderingsarbetet ständigt utvecklats. Denna rapport har kommit till som ett led i utvecklingsarbetet. Den utgör resultatet av ett projekt – "metodikprojektet" – inom vars ram praxis vad avser metodik i värderingsverksamheten dokumenterats. Rapporten är avsedd som information för avnämarna om vad processen omfattar – och innefattar därför en relativt fyllig bakgrundsbeskrivning – men den är också avsedd att vara ett underlag i den fortlöpande prövningen av tillämpade metoder, m.m., i värderingsarbetet.

En strävan har varit att, så långt möjligt, skriva kapitlen så att de skall kunna läsas också i stort sett fristående från varandra.

Varför värdera utländska utbildningar?

Finns det egentligen någon anledning att skaffa sig kunskap om andra länders utbildningssystem? Är inte systemen i själva verket ganska lika? Åtminstone i stora drag och i Europa? ”Europeisk utbildning” har det ju talats mycket om.

Såsom framgår senare i rapporten är det många faktorer som granskas och vägs in vid en värdering av en utbildning. För värderingen krävs avsevärt mer information än vad som oftast framgår eller kan utläsas av de dokument – ibland ytterst summariska – som universiteten utfärdar. Många länder kan vid en ytlig betraktelse tyckas ha samma utbildningssystem, i själva verket är det inte så ens inom EU. Det är till och med så, att inte obetydliga variationer i vissa fall förekommer inom ett och samma lands utbildningsväsende. Gemensamt för alla länder synes dock vara att utbildningsområdet är föremål för ständiga reformåtgärder.

Här är inte läge att redogöra för utbildningssystemen i de ca ett hundra länder, från vilka utbildningar hittills har värderats.¹ Istället ges en illustration till att det kan vara vanskligt att dra slutsatser utan närmare kunskap om bakomliggande fakta. Detta gäller till exempel ifråga om begreppen *High School*, *Hogeschool* och *Högskola*.² Ett annat bevis på komplexiteten inom utbildningsområdet är examensbenämningarna. Följande exempel kan ge en idé om komplikationer som kan uppstå i sammanhanget.

¹ Uppgifter från avgjorda ärenden – utlåtanden över jämförelse av utländsk högskoleutbildning med svensk – har sedan 1989, i viss utsträckning, överförts till en intern databas. Databasen byggs successivt ut och ger tillgång till information om allt fler utländska högskoleutbildningar och dessas värdering i Sverige. Databasen omfattar för närvarande ca 15 000 bedömningar. Ett urval ur denna databas omfattande 5 000 bedömningar finns tillgängliga i en publik databas, som kan nås via Internet på World Wide Web under adress: <http://www.hsv.se/NARICdb/NARIC.html>

² *High School*: USA, förbereder bl.a. för antagning till universitetsstudier.

Hogeschool: Nederländerna, yrkesinriktad/tillämpad utbildning som ingår i samlingsbegreppet Högre utbildning, men för vilken gäller andra antagningsregler än dem som gäller för universiteten.

Högskola: Sverige, omfattar högre utbildning som avslutas med antingen generella examina eller yrkesexamina. För antagning till högskolestudier gäller samma grundläggande behörighetsvillkor oavsett studieinriktning.

Utländska examina – några exempel

En *Bachelor* från USA har vanligen slutfört fyra års universitetsutbildning efter genomgången skolutbildning omfattande 12 år. Utbildningen har vanligtvis stor bredd – ibland med inslag av exempelvis musik eller idrott – och är mera sällan direkt forskningsförberedande. En *Bachelor* i England kan vara innehavare av en forskarexamen. Vanligast är dock att en engelsk Bachelor's degree avser en examen på grundutbildningsnivå som normalt omfattar tre- eller fyraåriga studier, vilka bygger på 13 års skolutbildning. En Bachelor's degree på grundutbildningsnivå är av två slag – antingen en Ordinary/Pass Degree eller en Honours Degree. Endast en Honours degree är forskarförberedande – dock bara när det är fråga om ”a good Honours degree”. I Frankrike och Spanien betecknar *Baccalauréat* respektive *Bachillerato* avslutade gymnasiestudier, som ligger till grund för antagning till universitet, medan *Bachillerato* i Peru är en femårig universitetsutbildning. *Bakalavr* i Ryssland och *Bakalorius* i Irak är exempel på fyraåriga universitetsutbildningar som inte ger behörighet för forskarstudier.

Beträffande *Kandidaat* i Belgien, *Kandidat* i Sverige, *Candidatus* i Danmark och *Kandidat* i Östeuropa kan enkelt konstateras att de skiljer sig åt. *Kandidaat* är inte en i sig avslutad utbildning utan bevis på godkänd tentamen, som avläggs efter två års studier och som krävs för fortsatta studier för den första akademiska examen. I Sverige och Danmark är kandidatexamen respektive *Candidatus*-examina reguljära akademiska examina – av olika längd – på grundutbildningsnivå. I Östeuropa är *Kandidat* bevis över forskarutbildning.

Licence i Frankrike och *Licencjat* i Polen är examina som avläggs efter tre års studier. Den äldre iranska examen *Lisans* kunde erhållas efter fyra års studier. Ingen av dem ger behörighet för antagning till forskarstudier. I Algeriet och Belgien omfattar studierna för *Licence* fyra år och ger behörighet att antas till forskarutbildning. *Licenciado* i Spanien – likaledes forskningsförberedande – har tidigare omfattat fem års studier, men skall i enlighet med en beslutad utbildningsreform omfatta fyra år. I Sverige har en *Licentiat* bedrivit studier på forskarutbildningsnivå. I Storbritannien har en *Licentiate (LCGI)* erhållit bevis över kvalificerad yrkes-/hantverkskompetens.

Vad beträffar *Masters*-examen finns anledning till extra försiktighet i slutsatserna om nivå och studieinnehåll. *Masters*-examen, som ges framför allt i de anglosaxiska länderna, kan numera ofta också erhållas i länder där de

formellt inte ingår i de nationella utbildningssystemen. En Master kan vara bevis *t.ex.*

- över tre- eller fyraåriga sammanhängande grundstudier avslutade med en första akademisk examen,
- över ettåriga (två terminers, tre terminers eller ett kalenderårs) eller tvååriga fördjupningsstudier omfattande kurser och uppsats-/avhandlingsarbete – i vissa länder grund för behörighet till antagning till forskarstudier,
- över en ettårig (två terminers, tre terminers eller ett kalenderårs) eller tvåårig utbildning som omfattar studier i ett nytt ämne i avsikt att bredda tidigare utbildning,
- över forskarutbildning.

Tilläggas skall att i stort sett alla varianter kan finnas i ett och samma land.

Bevis över Master kan också – om än sällsynt förekommande – ha förvärvats utan annan prestation än att man i ett visst antal år efter sin första examen betalat en avgift till sitt universitet.

Nära benämningen *Master* ligger *Magister*. *Magister* är i Polen en normalt femårig grundexamen. I Algeriet ges *Magister* som avslutning på ett till två års studier efter en fyraårig licence. Den tvååriga *Magistr* i Ryssland och Irak, som bygger på en fyraårig universitetsutbildning, ger behörighet till antagning till forskarutbildning. *Magister Artium* ges i Tyskland efter en grundutbildning med humanistisk inriktning medan *Magister Artium* i Österrike ges efter en konstnärlig utbildning. I Frankrike ges *Maîtrise*, som är en ettårig utbildning som utgör fjärde årets studier, och *Magistère*, som är en treårig utbildning för vilken krävs två års universitetsstudier som grund. *Maîtrise* utgör bas för behörighet till forskarutbildning medan *Magistère* inte gör det.

Hur är det då med titeln *Doktor*? Här bör det väl ändå inte finnas några tvetydigheter?

I Nederländerna möter man personer med titeln *Doctorandus* – förkortad *Drs.* Detta är dock inte bevis på att innehavaren har avlagt vare sig en eller ett flertal doktorsexamina, utan fastmer dokumentation över den akademiska grundexamen som ger behörighet för antagning till forskarutbildning. En liknande missstolkning ligger nära till hands när man i Italien möter en *Dottore*. En sådan person har förvärvat rätten till denna titel genom

studier för *Diploma di Laurea* – studier som, beroende på ämnesområde, är nominellt fyra- till femåriga på grundutbildningsnivå. Diplom-/titelinnehavaren är således inte disputerad. En *Doctor* i USA är heller inte alltid disputerad. Så är fallet för den *Juris Doctor* som genomgått grundutbildning i juridik efter de allmänna studierna inom ramen för en Bachelor's degree eller efter en förutbildning i juridik.

Vad är en värdering?

Vad är egentligen en värdering av en utländsk utbildning?

En värdering innebär att en utländsk högskoleutbildning jämförs med svensk högskoleutbildning. Längre fram i rapporten lämnas redogörelse för hur en värdering går till, för utredningsarbetet, grundläggande principer och kriterier, m.m. För att göra processen mer förståelig ges här som inledning en beskrivning av slutprodukten i de fall en jämförelse kunnat göras, nämligen *utlåtandet*.

Den fullständiga handläggningen av ett värderingsärende beskrivs i bilaga 1. I de fall ärendet avser en lärarutbildning gäller speciella villkor. Även dessa framgår av nämnda bilaga.

De centrala delarna från utredningsarbetet sammanställs i ett bedömningsunderlag. Om alla kriterier är uppfyllda för att värderingen skall resultera i en jämförelse, utfärdas ett utlåtande. Om kriterierna inte uppfylls och något utlåtande alltså inte kan utfärdas, anges skälen till detta i ett brev. Utlåtande respektive brev sänds alltid till den sökande medan kopia skickas till den kontaktperson (arbetsvägledare, studievägledare, etc.), som i förekommande fall angivits i ansökningsblanketten.

Utlåtandet

Figur 1.a visar som exempel innehållet i ett utlåtande avseende fransk utbildning.³ De betygs handlingar som utlåtandet baseras på återfinns i bilaga 1.k. I bilaga 1.f finns ytterligare exempel på utlåtanden över jämförelse av utländsk högskoleutbildning med svensk.

Ett utlåtande innehåller förutom den *bedömning* (1)⁴, som värderingen lett fram till, dels *personuppgifter* (2) (fullständigt namn och eventuellt tidigare

³ OBSERVERA att utlåtandena alltid avser individuella bedömningar. Detta innebär att *det inte går att dra några generella slutsatser* om en utbildning från ett visst land, även om universitet, examensår och examen är desamma. Däremot ger värderingen en uppfattning om nivån på utbildningen.

namn samt personnummer i enlighet med personbevis), dels så långt möjligt följande uppgifter om den utländska högskoleutbildningen:

- *Nominell utbildningslängd, uttryckt i antal år* (3)
- *Namn på erkänt lärosäte⁵, som ansvarar för slutförd utbildning, på originalspråk – i förekommande fall i transkriberad form – och i eventuell officiell översättning till engelska samt uppgift om ort (och i förekommande fall delstat eller provins) och land* (4)
- *Datum (år) vid slutförande* (5)
- *Examensbenämning/-titel (motsv.) på originalspråk – i förekommande fall i transkriberad form – och i eventuell officiell översättning till engelska samt utfärdandedatum (år) för diplommet (motsv.) om detta utfärdats senare än slutförandedatum* (6).

Om det bedöms nödvändigt inkluderas också en ytterst kortfattad

- *Kommentar med uppgift t.ex. om utbildningens huvudsakliga inriktning/ innehåll, ingående ämnen (som bedömts motsvara 10 poäng eller mer), eventuellt självständigt examensarbete, vad utbildningen förbereder för i utbildningslandet, eventuellt tillgodoräknande, ”överlappningar” dvs. tillgodoräknande av stora delar av innehållet från en examen för en andra examen.* (7)

Jämförelse görs mellan den utländska utbildningen och svensk högskoleutbildning beträffande nivå, omfattning och huvudsakligt innehåll samt, i tillämpliga fall, syfte med utbildningen. Utlåtandet avslutas med Högskoleverkets bedömning, som normalt anges i *poäng på svensk högskolenivå* inom ramen för relevant svenskt utbildningsprogram/-område. Finns inte något direkt jämförelseobjekt anges endast poängtal på svensk högskolenivå.

Det förtjänar framhållas att syftet med värderingen är ett *erkännande* (*recognition*) av utländsk högskoleutbildning. Krav på exakt överensstämmelse mellan den utländska utbildningens innehåll och det svenska jämförelseobjektets – så som gällde när syftet var en *ekvivalering* (*equivalence*) – finns inte. Det finns olika typer av erkännanden. Vilka dessa är framgår nedan. Se även kapitlet *Grundläggande principer och metodik vid värdering*, avsnittet *Utveckling av övergripande koncept*.

⁴ Siffran inom parentes hänför sig till figur 1.a

⁵ I det följande används *lärosäte* för *universitet/högskola* (motsv.).

*Figur 1.a – Exempel på utlåtande avseende fransk utbildning. (De betygs-
handlingar som utlåtandet baseras på återfinns i bilaga 1.k.)*

Figur 1.b – Baksidan av ett utlåtande.

Olika typer av erkännande

Initialt har erkännandet av utländsk utbildning avsett antingen *academic recognition* eller *professional recognition*. I det första fallet avses erkännande av universitetsutbildning genomgången i ett annat land, än det där man fortsätter sina studier, antingen för ett tillgodoräknande för examen eller för behörighet att antas till studier. I det andra fallet avses erkännande för att utbildningen skall kunna användas på arbetsmarknaden.

Nu mera har dessa båda erkännandegrupper delats upp i undergrupper, nämligen följande:

1. ACADEMIC RECOGNITION

a *Cumulative academic recognition*

Erkännande av slutförda studier från ett land som bas för fortsatta studier i ett annat land.

b *Academic recognition by substitution*

Tillgodoräknande av studier som bedrivits utomlands inom ramen för studier som bedrivs vid hemuniversitetet.

2. PROFESSIONAL RECOGNITION

a *"De jure" professional recognition*

Erkännande av utbildning för utövande av ett yrke som är reglerat i värdlandet.

b *"De facto" professional recognition*

Erkännande av utbildning för yrkesverksamhet då yrket inte är reglerat i värdlandet.

De värderingar som görs av Högskoleverket avser *"de facto" professional recognition* (*"de facto" yrkesmässigt erkännande*). Utlåtandet, som utfärdas, är avsett dels att vara en rekommendation för den som skall fatta beslut om anställning, dels att fungera som en vägledning och ett hjälpmedel för svenska universitet och högskolor som har att fatta beslut om tillgodoräknande av utbildning eller om antagning, dvs. erkännande enligt punkten 1 ovan.

En särskild typ av erkännande i Sverige utgörs de *motsvarandeförklaringar* som utförs med stöd av skollagen (se bilaga 1.j). Enligt skollagen 2 kap 4 § (1985:1100 ändr. 1997:1212) jämställs lärarutbildning som genomgått i annat nordiskt land eller ett land som tillhör EU eller EFTA med svensk

lärarutbildning (se bilaga 1.h). Om utbildningen genomgått i något annat land ankommer det på Högskoleverket att bedöma om utbildningen kan anses i huvudsak motsvara svensk (eller därmed jämförbar) lärarutbildning. Se även avsnittet *Utlåtandets status*, nedan.

Hur läser man ett utlåtande?

Nedan ges exempel på några i utlåtandena vanligen förekommande formuleringar tillsammans med förklaringar.

Kommentar:

I kommentaren kan, som framgått ovan, anges utbildningens huvudsakliga inriktning/innehåll. Då ämnen som ingår i utbildningen anges, nämns i vissa fall också ämnesomfattningen. Denna ges aldrig i poäng utan uttrycks som ämnets *andel* av den totala utbildningen. De ämnen, som ingår i kommentaren, har bedömts ha en omfattning motsvarande lägst ca 10 poäng – kurser/ämnen av mindre omfattning tas inte upp. Ämnena nämns inte i bokstavsordning, utan på basis av den andel som de upptar i utbildningen. Mest omfattande ämne nämns först.

I kommentaren kan anges att ”utbildningen *omfattar* X-ämne, Y-ämne och Z-ämne”. I detta ligger att samtliga ämnen räknats upp. När det anges att ”i utbildningen *ingår* X-ämne,” ligger i detta att utbildningen också omfattar andra ämnen. Dessa framgår av betygshandlingarna, som utlåtandet också hänvisar till. *Det skall understrykas här att utlåtandet inte är en översättning av de betygshandlingar och diplom (motsvarande), som lärosätena utfärdar, och att utlåtandet aldrig kan ersätta dessa handlingar.* Vidare kan noteras att omfattningen på den information som ges i de handlingar gällande utbildningsinnehållet, som utfärdas av lärosätena, varierar kraftigt mellan de olika länderna och i vissa länder även mellan lärosätena. Grundläggande är att inget utlåtande kan förväntas vara bättre än det underlag det är baserat på. Ambitionsnivån på utlåtandena kommer därigenom av nödvändighet att variera. I ett ytterlighetsfall kan det avse endast en kort bedömning av en viss poängomfattning på svensk högskolenivå utan närmare angivande av innehåll.

Det är inte självklart att uppsats-/examensarbete ingår i alla utbildningar av t.ex. tre- eller fyraårig omfattning. När sådant arbete, vilket kunnat bedömas vara av den ungefärliga omfattningen av minst en halv (svensk) termin, ingår

i utbildningen, anges detta. I vissa fall anges att uppsats-/examensarbete inte ingått i utbildningen. Det görs främst när studierna i ett ämne har sådan omfattning att ett sådant arbete hade kunnat förväntas ingå, men inte gör det.

Högskoleverkets bedömning:

(För en bakgrundsbeskrivning till jämförelseobjekt hänvisas till kapitlet Jämförelseobjekt inom svensk utbildning)

Här kan förekomma t.ex. följande formuleringar:

- *NN:s utbildning bedöms motsvara X poäng på svensk högskolenivå.* Den innebär t.ex. att utbildningen har stor bredd och/eller inte kan hänföras till något fakultetsområde (motsv.) i Sverige. I regel kan anledningen utläsas av kommentaren.
- *NN:s utbildning bedöms motsvara X poäng inom ramen för en språkvetenskaplig/humanistisk/samhällsvetenskaplig/etc.⁶ utbildning med inriktning mot Y-ämnet.* Y-ämnet har då bedömts uppnå motsvarande minst 60-poängsnivån och omfatta uppsats-/examensarbete, dvs. vara i princip på sådan nivå som krävs för antagning till forskarutbildning i Sverige. Utbildningen har sin tyngdpunkt inom t.ex. det språkvetenskapliga eller samhällsvetenskapliga området, ämnen från andra områden kan alltså ingå i viss omfattning. Vad gäller uppgiften *humanistisk utbildning* har utbildningen sin tyngdpunkt i ämnen som hänförs till det historisk-filosofiska området.
- *NN:s utbildning bedöms motsvara X poäng på svensk högskolenivå inom ramen för en språkvetenskaplig/humanistisk/samhällsvetenskaplig/etc. utbildning.* Studierna avser språkvetenskapliga eller humanistiska eller samhällsvetenskapliga ämnen, men saknar huvudämne av den omfattning som anges i det föregående.
- *NN:s utbildning bedöms motsvara X poäng på svensk högskolenivå inom ramen för en designerutbildning/socionomutbildning/civilingenjörs-*

⁶ För fler exempel på jämförelseobjekt se figur 5 *Svenska jämförelseobjekt: exempel på fakultetsområden/huvudsektorer som förekommer i Högskoleverkets bedömningar (kapitlet Jämförelseobjekt inom svensk utbildning).*

*utbildning (i maskinteknik, m.fl.)/juristutbildning/etc.*⁷ Utbildningen är yrkesinriktad och normalt forskningsförberedande (om forskarutbildning finns inom området). Kommentaren innehåller i dessa fall vanligtvis bara information om ev. inriktning, uppsats-/examensarbete och/eller praktik.

- *NN:s utbildning bedöms motsvara X poäng inom ramen för en ekonomutbildning (med inriktning mot Z-ämnet)/ekonomisk utbildning.* Här skiljer sig avsikten med respektive utbildning. ”Ekonomutbildning” avser grundutbildning som är forskningsförberedande. ”Ekonomisk utbildning” avser en utbildning som ger en teoretisk och praktisk förberedelse för direkt yrkesverksamhet – detta anges också i kommentaren. Se vidare under kapitlet Jämförelseobjekt inom svensk utbildning, avsnittet *Ekonomutbildningar*.

I figur 1.a avslutas utlåtandet med en s.k. *fast text*. I detta fall konstateras att samhällsvetenskapliga utbildningar i olika länder omfattar kurser med anknytning till samhällsförhållanden, lagar och förordningar inom utbildningslandet och att sådana skillnader kan kompenseras genom relevant yrkesverksamhet eller studier i Sverige. Andra texter finns för andra utbildningsprogram/-områden som kan präglas av nationella förhållanden och där det är angeläget att framhålla att ett erkännande av utbildningen inte bör leda till omfattande kompletteringar på grund av dessa skillnader.

Utlåtandets status

Som framgår ovan avser ett utlåtande över jämförelse av utländsk högskoleutbildning med svensk ett ”*de facto*” yrkesmässigt erkännande. Det finns inte någon svensk lag som reglerar erkännande av utländsk högskoleutbildning. Högskoleverkets utlåtande är, vilket anges på utlåtandets baksida (figur 1.b), avsett för den svenska arbetsmarknaden och skall ses som en rekommendation för den som skall fatta beslut om anställning. Vid fortsatta studier i Sverige kan utlåtandet tjäna som en vägledning och ett hjälpmedel vid antagning eller vid tillgodoräkning av tidigare utbildning – beslut som fattas av berört lärosäte.

⁷ För fler exempel på jämförelseobjekt se figur 6 *Svenska jämförelseobjekt: exempel på yrkesutbildningar som förekommer i Högskoleverkets bedömningar (kapitlet Jämförelseobjekt inom svensk utbildning)*.

Beträffande omprövning av utlåtanden hänvisas till bilaga 1.

I de fall Höskoleverket utfärdat en s.k. motsvarandeförklaring (se bilaga 1.j och s. 89) innebär det – till skillnad från ett utlåtande – ett myndighetsbeslut och ”*de jure*” *professional recognition*. Höskoleverkets prövning kan också resultera i ett avslag (se bilaga 1.i). Detta myndighetsbeslut kan för närvarande inte överklagas.

Missiv

Ett följebrev, ett s.k. missiv (se bilaga 1.g), bifogas alltid utlåtandet. Även i missivet framhålls att utlåtandet skall ses som en rekommendation respektive ett hjälpmedel – det som också framgår av utlåtandets baksidestext (figur 1.b). Vidare kan missivet omfatta t.ex. förklaringar till utlåtandet och allmän information om kompletteringsmöjligheter och hänvisning till t.ex. studievägledare för ytterligare information. I de fall Höskoleverket ger *rekommendationer* beträffande kompletterande studier framgår dessa av missivet och inte av utlåtandet. Innehållet i missivet kan vara av värde även för kontaktpersonen.

Värdering i ett internationellt perspektiv

Konventioner, m.m., om erkännande av utländsk utbildning

En ram för verksamheten med värdering av utländsk utbildning ger konventioner och överenskommelser länder emellan inom utbildningsområdet. Inom Europa har konventioner om erkännande av utbildning, m.m. funnits sedan 1950-talet, då de första Europarådskonventionerna tillkom. De följdes sedan av fler. Också inom Unescos olika regioner finns konventioner om erkännande av utbildning. För Europaregionen fastlades erkännande av utbildning som princip 1979, nämligen genom *Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees Concerning Higher Education in the States Belonging to the Europe Region*, vilken trädde i kraft 1982. Europarådets och Unescos konventioner ersätts nu av den gemensamma konventionen om erkännande av utbildning – *Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education in the European Region*, i korthet benämnd *The Lisbon Recognition Convention*.

Lissabon-konventionen avser erkännande av utländsk utbildning dels vid antagning till högskoleutbildning, dels inom ramen för högskolestudier, dels för arbetsmarknaden. Initiativet till en gemensam konvention togs mot bakgrund av den politiska utvecklingen 1989. Genom reformer inom den högre utbildningen, konkurrens mellan universitet, ökad mobilitet och arbetslöshet har erkännandefrågorna också kommit i fokus i än högre grad än tidigare. Ett ansvar för att främja tillämpningen av konventionen får bl.a. *the European Network of National Information Centres on academic mobility and recognition*, det s.k. ENIC-nätverket, som inrättades 1994.

Sedan länge samarbetar de nordiska länderna inom utbildningsområdet. Samarbetet har bl.a. lett till överenskommelser om erkännande av varandras utbildningar. 1975 fattade Nordiska ministerrådet beslut angående nordisk tentamensgiltighet och 1994 undertecknades överenskommelsen om tillträde till högre utbildning. De nordiska länderna har även 1992 ingått en överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå.

Inom EU har bland annat s.k. generella direktiv fastställts avseende erkännande av minst treårig yrkesinriktad högskoleutbildning (89/48/EEG) respektive av yrkesinriktad gymnasial eller postgymnasial utbildning som är kortare än tre år (92/51/EEG). Dessa direktiv behandlas inte närmare här, då de är avgränsade till att avse yrken som är reglerade i lagar eller förordningar. Erkännandefrågorna handläggs i dessa fall av berörd saksmyndighet (motsv.), som är s.k. behörig myndighet (*competent authority*). Högskoleverket har emellertid informationsansvar för dessa direktiv (*contact point*).

För ytterligare information om konventioner och direktiv se bilaga 1 och 2.

Nätverk för erkännandefrågor

Verksamheten med värdering av utländsk högskoleutbildning förutsätter goda kontakter med liknande verksamheter i världen. Nätverken har olika status, t.ex. officiella internationella nätverk med ansvar för information om erkännande och mobilitetsfrågor, internationella sammanslutningar av personer som arbetar med värdering av utländsk utbildning eller nätverk på nationell nivå. Det förstnämnda nätverket kan ligga på t.ex. departements-/myndighetsnivå eller vara en halvofficiellt privat organisation, vara rådgivande eller beslutande eller både-och, erbjuda service mot avgift eller kostnadsfritt för den enskilde. Vilka nätverk finns det då för erkännandefrågor? Nedan ges några exempel.

Europa

Europarådet och Unesco

I syfte att underlätta tillämpningen av Europarådskonventionerna om erkännande av utländsk utbildning inrättades från mitten av 1970-talet i varje medlemsland på initiativ av Europarådet ett s.k. *NEIC* – National Equivalence Information Centre – med uppgift att lämna information om det egna utbildningssystemet och om utländska utbildningssystem. Ett liknande nätverk skapades inom Unescos Europa-region – här benämndes kontoren *NIB* – National Information Bureau. 1994 sammanfördes *NEIC*- och *NIB*-nätverken till ett nätverk med benämningen *ENIC* – European National Information Centre on academic mobility and recognition.

EU

Utbildningsministrarna inom dåvarande EG beslöt i början av 1980-talet om inrättande i varje EG-land av *NARIC* – National Academic Recognition Information Centre. Från 1987 är NARIC-nätverket del av Erasmus-programmet, vilket numera ligger inom Sokratesprogrammet. Det finns ett NARIC-kontor i varje EU-land. Därtill finns kontor i EES-länderna, som ingår i NARIC-nätverket.

Bland NARIC-kontoren finns sådana som arbetat med ekvivalerings-/erkännandefrågor långt innan NARIC-nätverket skapades. Det gäller framför allt *Zentralstelle für ausländisches Bildungswesen* i Tyskland, som varit verksamt sedan 1904. I Nederländerna har man arbetat med erkännandefrågor sedan 1953 inom *NUFFIC* – Netherlands Organization for International Co-operation in Higher Education. I Italien inrättades 1959 *CIMEA* – Centre for Information on Mobility and Academic Equivalence. Värderingsverksamheten i Sverige startade, så som nämnts tidigare, 1984 vid dåvarande UHÅ. Sverige ingick då redan i NEIC- och NIB-nätverken, men deltog på ett tidigt stadium också i NARIC-samarbetet.

Norden

Det nordiska universitetsadministratörssamarbetet, NUAS, är ett viktigt nätverk för att främja den nordiska utbildningsgemenskapen och erkännandet av varandras utbildningar. Planeringsgruppen för ekvivalens och meritöverföring inom NUAS anordnar varje år fackliga seminarier där bl.a. olika erkännandefrågor diskuteras. NUAS har sammanställt en nordisk antagningsmanual för att främja implementeringen av den nordiska överenskommelsen om tillträde till högre utbildning.

Nordamerika

USA

I USA har man lång erfarenhet av arbete med såväl internationalisering som värdering av utländsk utbildning. Det finns ett stort antal icke-statliga medlems- och intresseorganisationer inom området. Bland de viktigaste och största är *American Association of Collegiate Registrars and Admissions Officers (AACRAO)* som grundades 1910 och *NAFSA: Association of International Educators* som verkat i 50 år. Båda organisationerna anordnar årligen konferenser med flera tusen deltagare från USA och hela världen. AACRAO bedriver – vid *Office of International Education Services* i Washington D.C. – en verksamhet med värdering av utländsk utbildning.

AACRAO och NAFSA publicerar i samarbete projektrapporter om utbildningssystemen i olika länder. I denna typ av rapporter, som skrivs av särskilt utvalda värderingsexperter, har sedan 1950-talet godkända s.k. *placement recommendations* inkluderats. Dessa rekommendationer är tänkta att utgöra en vägledning för universiteten i USA vid beslut om tillgodoräkning och/eller antagning. Rekommendationerna måste före publicering godkännas av *The National Council on the Evaluation of Foreign Educational Credentials* som utarbetat riktlinjer för hur rekommendationerna skall skrivas. I detta råd ingår representanter från ett antal tongivande icke-statliga organisationer inom högre utbildning i USA.

Det finns ingen federal myndighet för erkännande av utländska examina. För att underlätta erkännande i enlighet med Lissabon-konventionen har nyligen inrättats ett ENIC-kontor – med övergripande informationsansvar – som kallas *U.S. Network on Education Information (USNEI)* och ligger inom *National Library on Education (NLE)* vid *Department of Education*. Värdering av utländsk utbildning görs dock av högskolorna i samband med vidare studier i USA.

Dåvarande *U.S. Office of Education* hade fram t.o.m. 1970 en viss verksamhet med bedömning av utländska utbildningar. Ett stort antal icke-statliga värderingsorganisationer har sedan dess vuxit fram. Dessa utfärdar efter ansökan och mot avgift värderingsutlåtanden, som kan användas som vägledning vid bl.a. beslut om akademiskt eller yrkesmässigt erkännande (motsv.). 1987 grundade de äldsta och ledande värderingsorganisationerna den selektiva medlemsorganisationen *National Association of Credential Evaluation Services (NACES)*. Bland grundarna kan nämnas *International Education Research Foundation (IERF)* i Los Angeles (grundad 1969), *World Education Services (WES)* i New York (grundad 1974) och *Educational Credential Evaluators (ECE)* i Milwaukee (grundad 1980). NACES har hittills godtagit ett 15-tal värderingsorganisationer som medlemmar.

Kanada

I Kanada finns inte heller någon central, nationell myndighet med övergripande ansvar för värdering av utländsk utbildning och eventuella rutiner för detta kan därför variera mellan de olika berörda provinsmyndigheterna och högskolorna m.fl. I och med att Kanada ratificerade den tidigare Unesco-konventionen rörande erkännande inom ”Europa-regionen” grundades 1990 på nationell nivå *Canadian Information Centre for International*

Credentials (CICIC). CICIC – som är kanadensiskt ENIC – värderar inte utländsk utbildning men samarbetar med alla berörda organisationer för att främja informationsutbytet kring erkännandefrågor och informerar bl.a. om vart man kan vända sig för att få hjälp med värdering. I Québec har *Service des équivalences* värderat utländska utbildningar i mer än 20 år medan myndigheterna i vissa andra provinser har etablerat *credentials assessment services* först under senare år.

Oceanien

Australien

Utanför Europa och Nordamerika har Australien stor erfarenhet av arbete med erkännandefrågor. Här inrättades 1989 på federal nivå *NOOSR – National Office of Overseas Skills Recognition* – i syfte att bistå delstaterna i deras arbete med värdering av invandrarnas utländska utbildningar. NOOSR publicerar *Country Education Profiles* som bl.a. omfattar bedömningsrekommendationer. NOOSR ingår i ENIC-nätverket.

Afrika & Mellanöstern

Egypten

Egyptiska universitet tar emot ett stort antal studenter från andra länder i Mellanöstern och Afrika, både på grundutbildnings- och forskarnivå. Sedan 1800-talet har också egyptiska studenter i stor omfattning utbildat sig både i Europa och USA. *Department of Students Affairs and Equivalence of Scientific Degrees* vid *Supreme Council of Universities* i Kairo ansvarar sedan 1954 för erkännande av utländsk utbildning.

Israel

Israel är ett invandrarnas land där erkännande av utländsk utbildning alltid har varit aktuellt. *Committee for the Evaluation of Foreign Academic Diplomas and Degrees* finns inom utbildningsdepartementet i Jerusalem. Verksamheten är datoriserad och decentraliserad med flera kontaktkontor med mycket hög kapacitet.

Sydafrika

Sydafrika har stor erfarenhet av arbete med värdering av utländsk utbildning. 1969 inrättades *Centre for the Evaluation of Educational Qualifications* som finns inom *Human Sciences Research Council (HSRC)* i Pretoria. Idag

behandlas ca 7 000 ansökningar /förfrågningar per år varav ca 5 000 resulterar i officiella värderingsutlåtanden.

Övriga nätverk

EAIE

En kontaktpunkt utanför de officiella nätverken är *European Association of International Education (EAIE)*. EAIE var till att börja med en sammanslutning för personer verksamma inom olika områden med anknytning till internationell utbildning inom Europa, men har numera medlemmar i såväl Asien och Oceanien som Nord- och Sydamerika. Genom framför allt konferenser men också Internet, m.m., knyts kontakter och utbyts information och erfarenheter etc., i synnerhet genom medlemssektionen *ACE (Admissions Officers and Credential Evaluators)*. Genom ett nära samarbete mellan EAIE och NAFSA kan respektive organisations medlemmar också delta i den andra organisationens konferenser.

Nationella nätverk

Värderingsverksamhet förutsätter inte bara utländska kontaktnät. Inte minst viktiga är de nationella kontakterna. Högskoleverket samarbetar därvid inte bara med universiteten och högskolorna utan även med t.ex. andra myndigheter, fackliga organisationer och andra yrkesorganisationer.

Högskoleverkets värderingsverksamhet

Högskoleverket jämför den utländska utbildning som värderas med närmast motsvarande svenska utbildning. Högskoleverket har täta kontakter med universiteten och högskolorna för utbyte av information. Tillgodoräknande-frågor avgörs av lärosätena; på begäran lämnar Högskoleverket information i hithörande frågor, som kan utgöra underlag för besluten om akademiskt erkännande. Mycket ofta vänder sig andra länder till Högskoleverket med förfrågan om svenska utbildningsbevis, som kan vara ett år gamla likaväl som 40. Även mer samlad information om svensk utbildning ges i skrifter, böcker m.m.

En tillförlitlig bedömning måste kunna göras avseende bl.a. nivå och innehåll i de kurser som ingår i en utländsk utbildning. Är det fråga om utbildning på svensk gymnasienivå eller ligger kursen på grund-, påbyggnads- (A–D-nivå) eller forskarnivå? Huvudsaklig ämnesinriktning och -specialisering skall anges korrekt. Det är viktigt att de nivå- och ämnesmässiga bedömningarna är korrekta för att avnämarnas förtroende för verksamheten skall bibehållas.

Vad krävs då för kunskap och kompetens för att kunna fullgöra dessa uppgifter med fullgod kvalitet? Vilken miljö och vilka hjälpmedel är nödvändiga för att verksamheten skall fungera bra? Hur ser omvärlden på det arbete som utförs?

Såsom nämnts tidigare ligger verksamheten med värdering av utländsk högre utbildning inom Högskoleverkets internationella avdelning. Det är i många avseenden viktigt att verksamheten är en del av den centrala myndigheten för frågor som rör högskolan.

Verksamheten med värdering av utländsk högskoleutbildning förutsätter en samlad kompetens och kunskap, såväl generell som specifik, täckande alla utbildningssektorer. Vidare krävs en samlad kunskaps- och erfarenhetsbank avseende dels det svenska högskolesystemet, dels de olika ländernas skol- och

högskolesystem, historia, kultur, m.m. Varje land har en huvudansvarig handläggare och varje ärende avgörs efter samråd med två kolleger.

Som komplement till det dagliga samarbetet, som ofta sker i mindre grupper, deltar alla handläggare i regelbundna möten där man samråder kring allt från enskilda ärenden över metodik till andra övergripande frågor rörande värderingsverksamheten.

Egna, liksom internationella kollegers, erfarenheter av värdering av utländsk högskoleutbildning ger vid handen att det tar minst ett år innan man kan arbeta helt självständigt med mindre komplicerade utredningar rörande värdering av utbildningar från ett visst land. Man lär sig metodiken genom att – ofta under handledning av en erfaren handläggare – värdera utbildningar tillhörande ett eller ett par länders utbildningssystem. Kunskaperna från detta utredningsarbete kan sedan tillämpas vid värdering av utbildningar från andra länder. I många länder har man ett system med junior- och seniorhandläggare. För att bli seniorhandläggare krävs inom vissa organisationer flera års arbete som juniorhandläggare under en erfaren handläggare.

Värderingsverksamhetens samlade kunskap och kompetens

Sammanfattningsvis kan sägas att det för verksamheten krävs inte endast generellt goda kunskaper om de utländska utbildningssystemen utan även gedigna kunskaper om såväl nuvarande som tidigare utbildningsväsende i Sverige. En samlad kompetens och kunskap, såväl generell som specifik, täckande alla utbildningssektorer förutsätts också. Vidare krävs övergripande kunskaper om den svenska arbetsmarknaden liksom erfarenhet av och intresse för internationella frågor och invandrarfrågor.

Därutöver förutsätts specialistkompetens om de olika ländernas utbildningssystem och intresse och förmåga att vidmakthålla och utveckla denna kompetens bl.a. genom att kontinuerligt följa upp utbildningssystemens utveckling.

Verksamheten förutsätter totalt sett en mycket god språkkompetens. Aktuella språk är engelska, tyska, franska och spanska. Verksamheten kräver även kompetens i andra språk som t.ex. arabiska, finska, italienska, persiska,

slaviska och östasiatiska språk. Detta för att man som landspecialist ska kunna tyda utländska utbildningsdokument och utbildningshandböcker etc. på originalspråket. Även auktoriserade översättningar kan vara bristfälliga eller direkt vilseledande. Bedömningen av en betygshandlings autenticitet underlättas betydligt om aktuellt originalspråk bemästras. Även som specialist inom ett ämnesområde behöver man ofta övergripande kunskaper och god förmåga att med hjälp av ordbok tyda en mängd olika språk.

Ändamålsenliga redskap är oerhört viktiga för att kvaliteten i arbetet skall kunna upprätthållas. Dessa hjälpmedel innefattar ett välförsett och uppdaterat bibliotek och ett välfungerande och ändamålsenligt datasystem (se bilaga 3).

Ansökningsrutiner – inklusive utformandet av ansökningsblanketter och kommunikation i form av bekräftelse, kompletteringsbegäran, utlåtande etc. – och kontakter med de sökande, kontaktpersoner och övriga avnämare måste därutöver vara organiserade på ett effektivt sätt (se vidare bilaga 1).

Dessutom krävs en förmåga att optimalt kunna utnyttja de informationskällor – handböcker, databaser etc. (se bilaga 2) – som står till buds genom att veta var och hur man skall söka. Värdering av utländsk högskoleutbildning innebär ofta ett slags detektivarbete. För att en analytisk jämförelse mellan en utländsk och en svensk utbildning skall kunna göras måste först en heltäckande bild av respektive utbildning erhållas. Det innebär ofta att en rad viktiga ”pusselbitar” måste spåras upp.

Utredningar av enskilda ärenden rörande värdering av utländsk högre utbildning utvecklar ständigt kunskapen om utländska utbildningssystem och kompetensen att värdera utländska högskoleutbildningar hos handläggarna. Utan denna basverksamhet skulle specialistkompetensen efterhand bli uttunnad eller föråldrad.

Aktivt deltagande inom de nationella och internationella kontaktnäten – som innefattar internationella värderingsexperter, kontakter vid utbildningsministerier, ambassader, internationella organisationer, svenska och utländska universitet, fackförbund, arbetsförmedlingar och andra myndigheter – är också en central och viktig del i arbetet.

Högskoleverkets internationella avdelning har en bred kompetens på det internationella högskoleområdet. Det har bland annat sin grund i att en stor del av avdelningens medarbetare under många år har varit verksamma med högskolans internationalisering i vid mening. Ett omfattande internationellt kontaktnät har byggts upp under mer än ett decennium och under samma tid har många av medarbetarna varit kontinuerligt verksamma med internationella frågor.

Avdelningens medarbetare medverkar som experter inom ramen för möten och konferenser som anordnas av universitet och olika organisationer i såväl Sverige och övriga Europa som i USA. Också i flera EU-finansierade projekt kring utvärdering av internationellt samarbete har avdelningen varit engagerad. Avdelningens medarbetare medverkar även som handledare och experter i Europarådssammanhang och i olika EU-projekt med utbildning av kolleger från främst Central- och Östeuropa i att värdera och erkänna utländsk utbildning. Ett stort antal studiedelegationer har också besökt Högskoleverket och tidigare myndigheter, som värderingsverksamheten varit inrymd i, som ett led i sitt arbete med att bygga upp egna värderingsverksamheter. Vidare kan nämnas att Sverige för ett par år sedan fick förtroendet – som första icke-medlemsstat – att stå som värd för den världliga Naric-konferensen, som inbegriper att värdlandet presenterar sitt utbildningssystem och anordnar studiebesök, m.m.

Utvärdering av verksamheten

Vid flera granskningar och utvärderingar genomförda av bl.a. RRV och andra externa bedömare, liksom vid andra undersökningar, har framkommit att det inom såväl högskola som arbetsförmedlingar, m.fl., finns ett uppenbart förtroende för och behov av värderingsverksamhetens kunskaper, kompetens och tjänster.⁸ En utvärdering av verksamheten utförd av utländska kolleger planeras i framtiden.

⁸ Bratt, R. & Nilsson, P., *Slutrapport 931202: Rapport för Verket för Högskoleservice - ekvivalensheten*, Handelshögskolan i Stockholm;

Riksrevisionsverket, *Utländsk kompetens – ett resurstillskott till arbetsmarknaden*, F 1992:11;

Riksrevisionsverket, *Att värdera utländsk kompetens*, F 1992:9;

Freundberg, A. & Mattsson, K., *Uppsats för påbyggnadskurs i pedagogik: Invandrare med utländsk högskoleexamen möter svensk arbetsmarknad - en utredning med två perspektiv: Invandrarens och arbetsgivarens* (Beteendevetenskapliga utredarlinjen, fördjupningsalternativet Tvärkulturella relationer och invandrarfrågor, HT 1990. Handledare Elsie C. Franzén), Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.

Grundläggande principer och metodik vid värdering

Den grundläggande metodik och de principer och kriterier som tillämpas av Högskoleverket vid värdering av utländsk högskoleutbildning har utvecklats under de ca tio år som den permanenta verksamheten pågått.

Den för utomstående tydligaste förändringen i förhållande till den tidigaste perioden gäller organisationen av arbetet. Under perioden 1984 till 1987 var endast ett par personer fast anställda för verksamheten, som då låg inom UHÄ. Därutöver fanns timanställd personal från högskolesektorerna för utbildning för tekniska yrken samt för AES⁹- och undervisningsyrken. Ärendena remitterades normalt till ämnesexperter inom högskolan, som gjorde detaljerade jämförelser av den utländska utbildningen med motsvarande svenska utbildning. Dessa jämförelser låg sedan till grund för UHÄ:s utlåtanden som, även de var mycket detaljerade. Efter 1987 förändrades arbetssättet. Den fast anställda personalen utökades och gjorde i ökande grad värderingarna utan den tidskrävande remissomgången till högskolan. Referensbiblioteket utökades kraftigt.

Inom värderingsverksamheten hade tidigt kontakter etablerats med kolleger i framför allt vissa länder i Europa och i USA. Deras erfarenheter av att arbeta med erkännandefrågor togs tillvara, men kunde inte utan vidare tillämpas i Sverige. Till saken hör också att utvecklingen i Europa från senare delen av 1980-talet gick från *equivalence* (ekvivalering) mot i allt högre grad *recognition* (erkännande). Skillnaderna mellan dessa begrepp utvecklas nedan. Detta medförde behov av en delvis annorlunda metodik, som nu började utvecklas bl.a. i Sverige under utbyte av kunskaper, erfarenheter och idéer med kolleger i olika länder.

I internationella sammanhang benämns området ”värdering av utländsk utbildning” t.ex. *Evaluation of Foreign Academic Qualifications*. Det är först under senare år som praxis – om än i mindre utsträckning – börjat dokumenteras internationellt.

⁹ Sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.

Utveckling av övergripande koncept

Inom området har utvecklingen i vissa europeiska länder gått från *equivalence* (*ekvivalering*) över *recognition* (*erkännande*) till *acceptance* (*acceptans*) som övergripande koncept eller policy. I några europeiska länder tillämpas fortfarande s.k. *nostrification*, som tidigare varit vanligt förfaringsätt vid värdering av utländska utbildningar.

Nostrification är en strängare form av ekvivalering (se nedan). Här ställs krav på att den utländska utbildningen skall vara i princip helt identisk med den inhemska utbildningen för att bli erkänd. När den å andra sidan erkänts, innebär erkännandet normalt också rätt att använda den inhemska examenbenämningen/-titeln.

Ekvivalering är ett förfaringsätt som innebär att den utländska utbildningen i alla viktiga avseenden skall vara i det närmaste identisk med den inhemska för att bli bedömd som likvärdig. Krav ställs på detaljerad överensstämmelse och likvärdighet – kurs för kurs, vad gäller nivå, innehåll, kvantitet och kvalitet¹⁰ – vid jämförelse mellan den utländska och den inhemska utbildningen.

Med *erkännande* avses en mer övergripande och allmän överensstämmelse mellan utbildningarna. Här kan mindre skillnader i innehåll tillåtas så länge nivån, kvantiteten och kvaliteten bedöms vara jämförbara mellan den utländska och den inhemska utbildningen. Den utländska utbildningen behöver inte vara identisk med den inhemska för att erkännas, det kan vara tillfyllest om utbildningarna har jämförbar nivå och omfattning och förbereder för samma typ av yrkesverksamhet och/eller fortsatta högre studier.

Nästa fas i utvecklingen brukar benämnas *acceptans*. Mindre skillnader i innehåll och kvantitet accepteras så länge nivå, kvalitet och syfte bedöms vara likvärdiga. Den utländska utbildningen får – oavsett eventuella mindre skillnader – ett positivt mottagande i mottagarlandet. Vid större skillnader kan dock föreskrivas kompensatoriska åtgärder, t.ex. i form av praktikperiod. Detta koncept utgör grunden vid yrkesmässigt erkännande inom EU; en person som är ”behörig” att utöva ett visst yrke i hemlandet skall också vara ”behörig” att utöva samma yrke i alla andra medlemsländer enligt

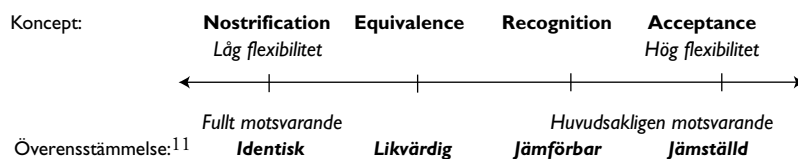
¹⁰ I den mån jämförelse och värdering av kvalitet bedöms som relevant och möjlig på grundval av tillgängligt underlag.

de s.k. generella direktiven avseende ömsesidigt erkännande av yrkesutbildning omfattande minst tre år på högskolenivå (89/48/EEG) och yrkesutbildning som är kortare än tre år på gymnasial eller postgymnasial nivå (92/51/EEG).

Erkännande- och acceptanskoncepten kommer troligen att användas parallellt en bra bit in i framtiden.

Figur 2

Olika typer av övergripande koncept vid värdering av utländsk högre utbildning.



Olika värderingsmetoder

Det finns i teorin tre huvudmetoder vid värdering av utländsk högskoleutbildning. Två av dessa, som utgör ytterligheterna, kan vi kalla för den *kvantitativa* respektive den *kvalitativa metoden*.

Den utpräglad *kvantitativa metoden* utgör den enklaste formen av värdering. Den innebär huvudsakligen att räkna den tid (nominell utbildningstid vid heltidsstudier, normalt uttryckt som antal läsår) som krävs för att slutföra aktuell utländsk högskoleutbildning (eventuellt räknas även förberedande skolutbildnings längd in). Detta jämförs med det antal år som krävs för att slutföra motsvarande utbildning i värdlandet.

Ett annat och vanskligare sätt är att använda den renodlat *kvalitativa metoden* där huvudsakligen innehåll och kvalitet i den utländska och inhemska utbildningen jämförs. Den tid som krävs för att slutföra en viss utbildning spelar ingen avgörande roll, det är i princip kvaliteten i utbildningsprocessen och utbildningsresultatet som räknas.

¹¹ Grad av överensstämmelse utifrån minimikrav avseende huvudsakligen nivå, innehåll, kvantitet, kvalitet och syfte.

I praktiken används den kvalitativa metoden ytterst sällan. Detta beror delvis på att det är betydligt enklare att jämföra utbildningslängd än att jämföra kvalitet och innehåll mellan inhemsk och utländsk utbildning. Då värderingen görs under tidspress kan det ligga nära till hands att välja den enkla och snabba metoden. Vidare krävs en betydande expertkunskap och kompetens inom aktuellt utbildningsområde för att jämföra innehåll och kvalitet mellan två utbildningar – om det ens är möjligt att mäta och jämföra utbildningskvalitet på ett rättvisande sätt.

Den tredje metoden är en kombination av de två första. Såväl kvantitativa som kvalitativa indikatorer vägs här samman vid jämförelse och värdering. Denna *kvantitativa-kvalitativa metod* utgör i praktiken flera olika metoder, med varierande tyngdpunkt på kvantitet eller kvalitet. Antal och inbördes kombination samt viktning av kvantitativa och kvalitativa indikatorer kan varieras nästan i det oändliga.

Erfarna experter inom området kan, bl.a. beroende på vilken metodik som används, nå olika slutsatser vid jämförelse av en likartad utbildning från två olika utbildningssystem.

Högskoleverkets grundläggande principer och metodik vid värdering av utländsk högre utbildning beskrivs vidare nedan.

Grundläggande principer

Vissa grundläggande principer genomsyrar arbetet med värdering av utländsk högskoleutbildning i jämförelse med inhemsk. Många experter inom området skulle säkert enas om följande antaganden och grundläggande principer:

- *Personer med samma studieförmåga – som följer samma kursplan under samma förhållanden och tidsrymd – tillägnar sig samma mängd kunskap.*
- *Ett års heltidsstudier (nominell studietid) på viss nivå vid ett lärosäte motsvarar ett års heltidsstudier (nominell studietid) på motsvarande nivå vid ett annat lärosäte.*

Avsteg från ovanstående princip kan tillåtas om starka skäl talar för detta. Så är fallet om studierna – eller delar av dem – vid det utländska lärosätet ej bedöms ligga på svensk högskolenivå p.g.a. lägre ingångsnivå. Detsamma gäller om kurserna ej bedöms vara relevanta i förhållande till det svenska jämförelseobjektet. Andra stora skillnader mellan utbildningssystemen kan också medföra avsteg. Ett års studier (nominellt läsår) i ett land kan dock aldrig motsvara mer än ett års studier (nominellt läsår) i världlandet.

Metodik

En värdering av utländsk högskoleutbildning förutsätter en helhetsbild av det utländska och det svenska utbildningssystemet i allmänhet och den aktuella utbildningen i synnerhet. En rad källor (se bilaga 2) används som underlag för en sådan kartläggande utredning och analys.

Utredningen klarlägger viktiga fakta rörande aktuellt utländskt lärosäte och aktuell examen/utbildning, så att den i en jämförande analys kan ”placeras” på rätt nivå etc. i relation till andra examina/utbildningar inom samma utländska utbildningssystem. Om den utländska högskoleutbildningen uppfyller Högskoleverkets värderingskriterier (se vidare nästa kapitel) jämförs den med närmast motsvarande svenska högskoleutbildning (se vidare kapitlet Jämförelseobjekt inom svensk utbildning).

Övergripande analys

En övergripande analys av utbildningssystemet i respektive land ligger till grund för utredningen och värderingen av den enskilda utbildningen. Det är av intresse att ha grundläggande kunskap om utbildningsfilosofi, -tradition och -politik i aktuellt land. Vilken eller vilka eventuella modeller har det högre utbildningsväsendet huvudsakligen formats efter? Vilken är statens och skol- och/eller utbildningsmyndighetens roll? Är skolutbildning och högre utbildning i stor utsträckning privatiserad eller hårt centralstyrd? Ges utbildning för en fåtalig elit eller för alla? Vilka former för kvalitetsbedömning, uppföljning och tillsyn etc. existerar? Vilka lärarkvalifikationer krävs generellt inom olika nivåer av utbildningssystemet?

En rad andra övergripande faktorer kan påverka värderingen och erkännandet. Så kan t.ex. ekonomiska, sociala och politiska förhållanden samt krigstillstånd, mer eller mindre och kanske specifikt under vissa tidsperioder,

påverka utbildningsstrukturen och satsningen på utbildning. Detta kan leda till god tillgång på välkvalificerade lärare och optimala undervisningsförhållanden eller tvärtom brist på kompetenta lärare, bibliotek, laboratorier, utrustning och andra resurser etc. Exempel på det sistnämnda är den påverkan som kulturrevolutionen (1966-76) hade på utbildningssystemet i Folkrepubliken Kina.

Detaljerad analys

Högskoleverket bedömer att en *kombinerad kvantitativ-kvalitativ* metod – där såväl kvantitativa som kvalitativa nyckeltal eller indikatorer jämförs – är den mest lämpliga och mest rättvisande vid de facto yrkesmässigt erkännande.

Antalet och andelen kvantitativa respektive kvalitativa indikatorer måste generellt anpassas efter tillgång på tillförlitlig information. En viss avgränsning är också nödvändig bl.a. för att en rimlig handläggningstid skall kunna hållas.

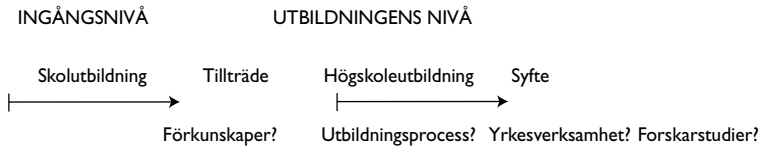
Utbildningslängd är *en* avgörande indikator. Utbildningens struktur, profil, innehåll och examenskrav liksom typ av utbildningsprogram och lärosäte är exempel på andra indikatorer som vägs in. Utbildningsprogrammets och lärosätets status inom det utländska utbildningssystemet kan t.ex. ha betydelse för den studerandes möjligheter att övergå till annan typ av utbildning och/eller lärosäte inom aktuellt land. Syftet med utbildningen, dvs. vilken fortsatt akademisk och/eller yrkesmässig verksamhet som utbildningen förbereder för, är också en avgörande faktor.

Vid värdering av utländsk högskoleutbildning tas hänsyn till följande två huvudfaktorer, med tonvikt på den senare:

- INGÅNGSNIVÅ, som är beroende av *skolutbildningens* beskaffenhet

- UTBILDNINGENS NIVÅ, med beståndsdelarna
 - *tillträdeskrav* (förkunskaper),
 - *högskoleutbildning* (det som tillförts i utbildningsprocessen) och
 - *syftet med utbildningen* (vad utbildningen förbereder för).

Figur 3



Dessa huvudfaktorer analyseras med ledning av en rad kvantitativa och kvalitativa indikatorer som listas nedan.

Ingångsnivå

För att få en uppfattning om ingångsnivån analyseras skolutbildningen. I "Handbok för bedömning av utländsk gymnasieutbildning" revideras och sammanställs årligen riktlinjer – rörande fler än hundra länder – som underlag för behörighetsbedömning vid antagning till svensk högre utbildning. Riktlinjerna tas fram i samarbete mellan Verket för högskoleservice (VHS), universitet/högskolor och Högskoleverket. I denna bedömningshandbok sammanfattas, land för land, resultatet av en analys av den utländska skolutbildningen uttryckt i termer av grundläggande och särskild behörighet till högskoleutbildning i Sverige (motsvarande godkänt på vissa kurser inom den svenska gymnasieskolan) – ett slags mått på ingångsnivå.

Skolutbildning

A SKOLÅLDER

Vid vilken ålder påbörjas respektive avslutas skolutbildningen?

B UTBILDNINGSLÄNGD

Nominell utbildningslängd.

C STUDIEINTENSITET

Läsårets omfattning; antal undervisningstimmar per ämne.

D STRUKTUR OCH PROFIL

Är skolutbildningen uppdelad i många olika avgränsade nivåer – lågstadie-, mellanstadie-, högstadie- och gymnasieskolenivå – eller är den t.ex. samlad med *lower secondary school* i ett block och *upper secondary school* i ett annat? Är den bred eller specialiserad? Enhetlig eller linjebunden? Andel obligatoriska/frivilliga ämnen? Huvudsakligen praktiskt eller teoretiskt inriktad utbildning?

E SELEKTIVT/ICKE-SELEKTIVT SYSTEM

Obligatorisk skolgång? Antas alla som söker till utbildningen eller är den spärrad? Hur görs ev. urval?

F INNEHÅLL

Obligatoriska/frivilliga ämnen, främmande språk, fördjupning, undervisningsspråk, praktiska moment/laborationer?

G BETYGSSYSTEM OCH EXAMINATION

Gräns för godkänt, minimum antal studieenheter som krävs för kurs/examen, kontinuerlig utvärdering, utvärderingsformer, nationella slutprov?

H SYFTE MED UTBILDNINGEN

Högskoleinriktad (förberedande för ”teoretiskt” och/eller ”praktiskt” inriktade högskolestudier?) eller yrkesinriktad eller både-och? Vilka möjligheter finns till övergång från en inriktning/ett program till ett annat utan kompletterande studier?

I vissa fall, och i mån av tillförlitligt underlag, kan andra indikatorer vägas in. *Undervisning och inlärningsprocess* är ett exempel. Är undervisningen lärar- eller elevcentrerad? I vilken omfattning förekommer grupparbete, problemlösning, experimentella moment, uppsatser och muntliga redovisningar? Vilka *resurser* förfogar skolan och programmet över? Är lärarkvalifikationerna, lärartäthet/klasstorlek, bibliotek, klassrum, utrustning och övriga resurser adekvata i förhållande till programmets art och karaktär?

Utbildningens nivå

Som tidigare nämnts bestäms utbildningens nivå av faktorerna tillträdeskrav, högskoleutbildning och utbildningssyfte.

Tillträde till högre utbildning

A BEHÖRIGHETSKRAV (MOTSV.)

Vilka är förkunskapskraven (minimum)? Finns en uppdelning på grundläggande och särskilda behörighetskrav? Krävs viss arbetslivserfarenhet, kompletterande intervjuer etc.?

B INTRÄDESPROV

Krävs godkänt på ett eller flera inträdes- eller färdighetsprov för att antas? Finns olika varianter och former av inträdesprov för olika utbildningar och/eller lärosäten?

C. SELEKTIVT/ICKE-SELEKTIVT SYSTEM

Antas alla som söker till utbildningen eller är den spärrad? Hur görs ev. urval?

Högskoleutbildning

A UTBILDNINGSLÄNGD

Nominell utbildningslängd exklusive förberedande utbildning. Uppgift om utbildningslängden inhämtas från aktuellt lärosäte: Vilket minsta antal studieenheter/kurser (motsv.) krävs för examen? Hur definieras normal heltidsstudietakt (minimum/maximum antal studieenheter/kurser per termin och/eller läsår)?

B STRUKTUR OCH PROFIL

Bred eller specialiserad? Basblock+specialisering/fördjupning? Andel kurser inom huvudinriktningen? Huvudsakligen praktiskt eller teoretiskt inriktad utbildning?

C INNEHÅLL

Omfattning av ingående ämnen/kurser? På vilken nivå och med vilken grad av fördjupning? Omfattning av eventuellt självständigt examensarbete? Andel praktiska respektive teoretiska moment? Praktik på ferie- eller terminstid? Andel irrelevanta/ej högskolemässiga ämnen? Ingår utlandsvistelse som ej omfattar universitetsstudier? Etc.

D EXAMENSKRAV

Är självständigt examens- eller projektarbete av viss omfattning och på viss nivå ett villkor för examen? Etc.

E STATUS

Lärosätets och examens/programmets status inom det nationella systemet.

F ÖVERGÅNGSMÖJLIGHETER

Vilka övergångsmöjligheter – till annat lärosäte eller till annat stadium/slag av högskoleutbildning – finns i teorin och i praktiken? Detta hänger delvis samman med lärosätets och examens/programmets status inom det egna lärosätet och inom det nationella systemet. Kan tidigare utbildning tillgodoräknas? Om ja – helt eller delvis?

I vissa fall, och i mån av tillförlitligt underlag, kan följande indikatorer vägas in.

Studieintensitet: Läsårets längd (antal veckor), föreläsningar och självstudier som normalt krävs för att erhålla godkänt (antal timmar/vecka), litteraturstudier (antal sidor), normal/accelererad studietakt, nominell kontra genomsnittlig reell utbildningslängd.

Undervisning och inlärningsprocess: Är undervisningen lärar- eller studentcentrerad? Ligger tonvikten på bunden undervisning eller på föreläsningar med stor andel självstudier? I vilken omfattning förekommer grupparbete, problemlösning, experimentella moment, uppsatser och muntliga redovisningar?

Betygssystem och examination: Vilken gräns gäller för godkänt? Ovanligt eller vanligt att utdela lägsta/högsta betyg? Kontinuerlig utvärdering och/eller avslutande tentamen? Vilka utvärderingsformer används? Slås många studenter ut efter en viss tid eller klarar flertalet kraven för godkänt?

Utbildningsmål: Vilka kunskaper och färdigheter skall studenten ha förvärvat för att erhålla examen? Skall studenten t.ex.¹²

- ha förvärvat fördjupad kunskap inom ett eller flera ämnesområden?
- ha förvärvat sådana insikter i speciella ämnen som krävs för att bedriva den verksamhet som utbildningen är inriktad mot?
- ha förvärvat god självkännedom och social kompetens och därigenom förmåga att bedriva visst arbete samt att i samarbete med andra lösa de i arbetet förekommande uppgifterna?
- ha förvärvat kunskapsmässiga förutsättningar att, efter viss yrkesverksamhet, medverka i utvecklingen av och svara för utnyttjande av känd teknik i konstruktion och produktion?

¹² Se t.ex. Högskoleförordningen, Bilaga 3 (SFS 1993:100).

- ha förvärvat kunskapsmässiga förutsättningar att, efter viss yrkesverksamhet, självständigt kunna svara för utveckling eller utnyttjande av ny teknik på internationellt konkurrenskraftig nivå?
- ha redovisat ett examensarbete – av viss omfattning och på viss nivå – i vilket ingår att relatera de vetenskapliga teorier studenten blivit förtrogen med till de kommande arbetsuppgifterna?
- ha förmåga att analysera och lösa problem?
- ha förmåga att utföra självständig forskning?

Jämför också med vad som står nedan under avsnittet *Syfte med högskoleutbildningen*.

Lärarkvalifikationer: Antal disputerade lärare? Generell utbildningsnivå på undervisande personal? Adekvat lärarutbildning i förhållande till utbildningen?

Forskningsanknytning: Bedrivs forskning vid lärosätet inom aktuellt utbildningsområde/ämne eller inom närliggande utbildningsområde? Deltar forskarna och doktoranderna i undervisningen inom grundutbildningen?

Vilka *resurser* förfogar lärosätet och programmet över? Är administration, bibliotek, läromaterial, föreläsningssalar, laboratorier, annan teknisk utrustning och övriga resurser adekvata i förhållande till antal studenter och programmets art och karaktär?

Syfte med högskoleutbildningen

A BEHÖRIGHET FÖR ANTAGNING TILL PÅBYGGNADS-/FORSKARSTUDIER

Är utbildningen direkt förberedande för påbyggnads- och/eller forskarstudier? Är det omöjligt att gå vidare till forskarutbildning? Är det möjligt att efter kompletterande studier gå vidare till forskarutbildning?

B YRKESFÖRBEREDANDE

Är utbildningen direkt yrkesförberedande eller krävs omfattande kompletteringar och/eller lång yrkespraktik för att kunna utöva yrket i utbildningslandet? Krävs särskilt prov för att erhålla eventuell yrkesbehörighet/-legitimation i utbildningslandet? För vilken kompetensnivå ger utbildningen behörighet? (t.ex. inom det tekniska området: teknisk-vetenskaplig nivå respektive teknisk-teoretisk nivå – se avsnittet Tekniska utbildningar i nästa kapitel).

Värderingskriterier

Generella värderingskriterier

För att Högskoleverket skall värdera en utländsk utbildning och utfärda ett värderingsutlåtande måste följande kriterier vara uppfyllda.

- *Utbildningen skall vara slutförd med examen på en viss lägsta nivå.*
- *Lärosäte och/eller examen skall vara erkänt/erkänd på högskolenivå av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i utbildningslandet.*
- *Utbildningen skall ingå som en reguljär del av det utländska grundutbildningssystemet.*
- *Utbildningen/examen skall vara dokumenterad med minst två betygshandlingar: normalt personlig ämnesförteckning samt diplom utfärdade av erkänt lärosäte eller av myndighet som har detta ansvar.*

Exempel

De generella värderingskriterierna måste specificeras efter de förhållanden som råder i varje land. Utbildning arrangeras dessutom i allt större utsträckning ”över gränserna” och undervisningen bedrivs i många olika former, t.ex. på distans. Högskoleverkets detaljerade kriterier och mångfalden av t.ex. former och system för utfärdande av betygshandlingar samt erkännande av lärosäten, utbildningar och undervisningsformer inom ett land, och över gränserna, belyses av följande exempel.

Erkännande av universitet och högskolor inom ett land

I de flesta länder ligger ansvaret för erkännande av de inhemska lärosätena på ett statligt eller delstatligt ministerium. I t.ex. USA utförs dock s.k. ackreditering av högskolor och utbildningsprogram av icke-statliga organisationer. Eventuella former och regler för utvärdering och kvalitetsbedömning av lärosäten och utbildningsprogram varierar också från land till land.

Betygshandlingar

Vilken myndighet (motsv.) har rätten att utfärda betygshandlingarna, dvs. diplom/examensbevis samt ämnesförteckning, i aktuellt land? Är det universitetet vid vilket studierna bedrivits eller ett annat universitet som man samarbetar med? Är det kanske staten, via en utbildningsmyndighet, som utfärdar diplomerna eller har en annan myndighet eller organisation detta ansvar?

I vissa länder kan det dröja ganska lång tid efter det att utbildningen slutförts innan det officiella eller legaliserade diplomerna utfärdas, ofta vid en högtidlig ceremoni. Normalt kräver Högskoleverket detta officiella diplom samt personlig betygs- och ämnesförteckning för att värdera utbildningen. För fler exempel på olika länders betygshandlingar nödvändiga för värdering hänvisas till bilaga 1.c.

Exempel från Frankrike

Franska utbildningar värderas då utbildningen dokumenteras dels genom personlig ämnesförteckning utfärdad av universitetet (motsv.), dels genom diplom som är fastställt eller erkänt av staten (*diplôme national* resp. *diplôme visé*). Det innebär t.ex. att diplom som inrättats av ett universitet (*diplôme d'université*) inte kan värderas. Dessa diplom är inrättade för att tillgodose lokala behov av utbildning och har inte generell giltighet vid andra franska universitet.

Exempel från USA

Högskoleverket värderar utbildning dokumenterad med s.k. *official transcript* och diplom förutsatt att den är slutförd på lägst nivån Bachelor's degree vid *university/college* som har giltig s.k. regional ackreditering. Detta gäller även för amerikansk högre utbildning som slutförts utanför USA:

- vid ett fristående lärosäte (som har regional ackreditering i USA),
- vid en filial (förutsatt att filialen i alla avseenden omfattas av moderuniversitetets regionala ackreditering i USA).

Utbildning över gränserna

Utbildning bedrivs i allt större utsträckning över gränserna – i många former och varianter. Nedan ges några exempel på detta samt Högskoleverkets

nuvarande kriterier för värdering i detta sammanhang. Högskoleverket följer, liksom kollegerna i andra länder, noga utvecklingen inom området.

A DISTANSUTBILDNING

Det blir allt vanligare att studier bedrivs på distans – per korrespondens, via satellit, Internet etc. – vid ett universitet i A-land från en ort i B-land.

Högskoleverket värderar f.n. distansutbildning förutsatt att

- examensutfärdande lärosäte och/eller examen erkänns på högskolenivå av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i utbildningslandet (A),
- Högskoleverkets värderingskriterier i övrigt är uppfyllda.

B FILIALER

Många universitet etablerar *filialer (branch campuses)* i andra länder. Amerikanska universitet började tidigt med detta, främst för att kunna erbjuda sina egna studenter undervisning i ett annat land. Det har sedan blivit allt populärare bland icke-amerikaner att påbörja studier vid dessa filialer för att få en amerikansk examen utan att behöva åka till USA.

Ett moderuniversitet i A-land startar en filial i B-land: Högskoleverket värderar f.n. en utbildning slutförd vid en sådan filial förutsatt att

- examensutfärdande lärosäte (vanligtvis moderuniversitetet) och/eller examen erkänns på högskolenivå av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i A-land,
- filialen uttryckligen omfattas av erkännandet i A-land (filialen måste ha utvärderats av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i A-land och därvid ha funnits uppfylla samma krav för erkännande som moderuniversitetet),
- Högskoleverkets värderingskriterier i övrigt är uppfyllda.

C FRISTÅENDE LÄROSÄTEN

Många *fristående lärosäten*, varav de flesta utgörs av s.k. *business schools*, har inte rötter i något specifikt lands utbildningssystem. Ofta säger skolorna själva att utbildningen är ”internationell” till sin karaktär.

Högskoleverket värderar f.n. en sådan utbildning förutsatt att

- den är slutförd med examen på en viss lägsta nivå,
- examensutfärdande universitet/högskola (det fristående lärosätet) och examen erkänns på högskolenivå av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i utbildningslandet,

- utbildningen/examen dokumenteras i enlighet med Högskoleverkets värderingskriterier.

D ANDRA TYPER AV FRISTÅENDE LÄROSÄTEN

Andra typer av fristående lärosäten (s.k. *off-shore institutions*) etableras i ett land (A) och ger utbildning som har ett klart och tydligt ursprung i ett annat lands (B) utbildningssystem. Dessa lärosäten har ofta sina rötter i det ”amerikanska högskolesystemet” utan att ha ett moderuniversitet i USA.

Högskoleverket värderar f.n. en sådan utbildning förutsatt att

- examensutfärdande universitet/högskola (det fristående lärosätet) och/eller examen erkänns på högskolenivå av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i B-land,
- Högskoleverkets värderingskriterier i övrigt är uppfyllda.

E FRANCHISING M.M.

S.k. *articulation agreements* och *twinning programs* blir också allt vanligare. Dessa avtal om erkännande och samarbete kan t.ex. innebära att universitetet X i ett land (A) förbinder sig, i enlighet med avtalsvillkoren, att anta och tillgodoräkna viss utbildning – som ges av en utbildningsanordnare Y i ett annat land (B) – inom ramen för en examen som slutförs vid X-universitetet. Vanligtvis har Y vare sig erkännande eller examensrätt i sitt land (B). Lärosäten i bl.a. Australien, Kanada, Storbritannien och USA har ofta olika typer av sådana avtal med utbildningsanordnare i andra länder (ofta i Europa eller i Sydostasien) vid vilka studenterna (som även kan komma från ett tredje land) kan läsa en mer eller mindre ”australisk”, ”kanadensisk”, ”brittisk” eller ”amerikansk” utbildning, för att erhålla examen från aktuellt universitet i t.ex. Australien. Studierna kan ha bedrivits helt eller delvis i det andra landet, och ”moderuniversitetet” i t.ex. Australien ger vissa garantier rörande överförbarhet och tillgodoräkning vid fullgörande av examenskrav eller vid fortsatta studier vid universitetet i Australien.

Det förekommer också allt oftare en mer renodlad typ av *franchising* inom utbildningsområdet. Ett lärosäte (X) som har rätten i sitt hemland (A) att utfärda godkända reguljära examina ”säljer” denna rätt till en utbildningsanordnare (Y) – ofta i ett annat land (B). Ofta har Y varken erkännande eller examensrätt i sitt land (B). X utfärdar i eget namn, i vissa fall först efter det att studenten genomgått examination vid X, ett reguljärt diplom – över genomgången utbildning vid Y – och står därmed som garant för att

utbildningen motsvarar den reguljära utbildningen. Rent teoretiskt har studenten således en examen från X.

Högskoleverket värderar f.n. dessa typer av utbildning förutsatt att

- examensutfärdande lärosäte (X) och/eller examen erkänns på högskolenivå av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i X:s hemland (A),
- Högskoleverkets värderingskriterier i övrigt är uppfyllda.

Ofullständiga betygshandlingar och bristfällig dokumentation

Om för värderingen nödvändiga betygshandlingar och om annan nödvändig dokumentation eller information ej kunnat erhållas kan en värdering ej göras. Det kan gälla t.ex. utbildning som genomgått vid lärosäte i områden, där kompletta betygshandlingar i original eller som bestyrkta kopior ej går att uppbringa p.g.a. krig eller andra omständigheter. Det kan också gälla personer som förlorat sina betygshandlingar. I dessa fall hänvisas den sökande till arbetsförmedling och/eller universitet/högskola för information om alternativa möjligheter i form av t.ex. yrkesprövning eller studier.

I de fall då diplom *eller* personlig ämnesförteckning saknas, men utbildningen ändå styrks av andra relevanta dokument, kan eventuellt någon form av allmänt hållet informationsbrev eller utlåtande, med en beskrivning av utbildningen utfärdas. En sådan beskrivning eller ett sådant utlåtande anger dock alltid vilka handlingar denna/detta grundats på (se exempel, figur 4).

Betygshandlingarnas autenticitet

Högskoleverket eftersträvar så stor säkerhet som möjligt i fråga om betygshandlingarnas autenticitet. Med jämna mellanrum begär Högskoleverket att slumpvis utvalda sökande skall sända in sina betygshandlingar *i original* för äkthetskontroll. En sådan kompletteringsbegäran sänds dock alltid om betygshandlingarnas äkthet kan ifrågasättas. Detta förfarande kompletteras med direkta förfrågningar från Högskoleverket till relevant myndighet eller organisation i utbildningslandet eller till utfärdande lärosäte. En ansökan avskrivs alltid om det uppdagas att den sökande bifogat ändrade eller förfälskade dokument.

Utbildning förberedande för yrke som är reglerat i Sverige

I de fall en sökande har för avsikt att använda sin utbildning inom ramen för ett yrke, som i Sverige kräver legitimation eller auktorisation, är principen den att utbildningen bedöms av respektive sakmyndighet, t.ex. Socialstyrelsen, Jordbruksverket.

*Figur 4 – Exempel på informationsbrev till sökande som ej
kunnat uppvisa ämnesförteckning*

Jämförelseobjekt inom svensk utbildning

Svensk skol- och högskolelag, högskoleförordningen med examensordning och övriga föreskrifter etc. ligger till grund vid värderingen.

Då utredningen visat att värderingen kan utmynna i en bedömning av att den utländska utbildningen motsvarar ett visst antal poäng på svensk högskolenivå utfärdas ett utlåtande (se t.ex. avsnittet Utlåtandet s. 16). Jämförelseobjekt vid värderingen utgörs av nuvarande svenska relevanta utbildningsprogram (t.ex. ekonom-, socionom- eller civilingenjörsutbildning) eller utbildningsområden (t.ex. samhällsvetenskaplig, teknisk eller konstnärlig utbildning). De centralt fastställda utbildningsplanerna, som fastställdes inom ramen för 1977 års studieordning, utgjorde utmärkta underlag som jämförelseobjekt: den utländska utbildningen kunde jämföras med en relevant svensk utbildningslinje, som hade i princip samma innehåll på alla utbildningsorter.

Enligt 1993 års studieordning anges målen för de examina som får avläggas inom grundläggande högskoleutbildning i examensordningen. Lärosätena utformar var och en sina utbildningar, vilket gjort att arbetet med att definiera svenska jämförelseobjekt blivit mer omfattande, men också lett till att det finns större förutsättningar att finna motsvarigheter till de utländska utbildningarna.

Högskoleverket jämför vid värderingen med *nuvarande* svenska relevanta utbildningsprogram eller utbildningsområden.

Man skulle kanske kunna tycka att en äldre utländsk utbildning möjligtvis borde jämföras med en svensk utbildning från samma tidpunkt. Det ankommer i första hand på den sökande att bifoga dokumentation om den utländska utbildningen. I många fall måste dock information, nödvändig för värderingen av den utländska utbildningen, inhämtas av Högskoleverket. Att dessutom lägga in ett moment där de närmast motsvarande svenska kursplanerna etc. från samma tidpunkt skulle inhämtas från de svenska

lärosätena alternativt Riksarkivet, bedöms inte realistiskt. Mot bakgrund av att det numera är fråga om *erkännande* av utbildningar (se kapitlet *Grundläggande principer och metodik vid värdering*, avsnittet *Utveckling av övergripande koncept* s. 36), där alltså utbildningens inriktning normalt är väsentligare än den detaljerade överensstämmelsen med den svenska utbildningen, torde ett sådant förfarande heller inte leda till någon ökad ”grad” av erkännande.

I figur 5 och 6 nedan ges exempel på vanligen förekommande jämförelseobjekt. I kapitlet ges mer ingående exempel från huvudsakligen det tekniska respektive ekonomiska utbildningsområdet. Komplexiteten vid bedömning av utländska jurist- och lärarutbildningar berörs i korthet. Avslutningsvis diskuteras varför Högskoleverket ej gör en direkt jämförelse med svenska examina.

Val av jämförelseobjekt

Vid val av jämförelseobjekt tas speciellt hänsyn till förkunskapskrav (grundläggande/särskild behörighet till högskolestudier etc.), nominell utbildningslängd, struktur, innehåll och examenskrav. En annan viktig indikator är möjligheter och villkor vid eventuell övergång till annan högre utbildning. Syftet med högskoleutbildningen (jämförelseobjektet) vägs också in, dvs. i vilken utsträckning den förbereder för och ger behörighet för antagning till påbyggnads- och forskarstudier och/eller viss yrkesverksamhet/legitimation. Se även kapitlet *Grundläggande principer och metodik vid värdering*, avsnittet *Metodik* för andra exempel på indikatorer som kan vägas in.

Utbildningar som har direkt motsvarighet i Sverige

Det finns möjliga jämförelseobjekt inom den svenska högskolan till flertalet utländska utbildningar även om nivå, omfattning och innehåll sällan helt stämmer överens.

Det ligger inte inom ramen för denna rapport att utförligt redovisa alla svenska jämförelseobjekt som används. För en översikt hänvisas till figur 5 och 6. Låt oss – som komplement – exemplifiera med en något mer detaljerad beskrivning av tänkbara svenska jämförelseobjekt inom det tekniska respektive ekonomiska utbildningsområdet.

Figur 5

*Svenska jämförelseobjekt: Exempel på fakultetsområden (motsv.)
som förekommit i Högskoleverkets bedömning*

humanistisk utbildning (med inriktning mot t.ex. antikens kultur och samhällsliv, arabvärldskunskap, etnologi, historia, idéhistoria, konstvetenskap, litteraturvetenskap, musikvetenskap, teatervetenskap)

matematisk-naturvetenskaplig utbildning (med inriktning mot t.ex. astronomi, biologi, datalogi/numerisk analys, datavetenskap, fysik, geovetenskap/geologi, humanekologi, kemi, marin biologi, marin geologi, matematik, matematisk statistik, meteorologi, molekylärbiologi, naturgeografi, näringslära, oceanografi, optimeringslära, radiofysik)

naturvetenskaplig utbildning

religionsvetenskaplig utbildning

samhällsvetenskaplig utbildning (med inriktning mot t.ex. kulturgeografi, kriminologi, nationalekonomi, offentlig förvaltning, pedagogik, personal- och arbetslivsfrågor, psykologi, socialantropologi, sociologi, statskunskap/statsvetenskap, statistik)

språkvetenskaplig utbildning (med inriktning mot t.ex. arabiska, engelska, finska, franska, grekiska, italienska, japanska, kinesiska, nederländska, persiska, polska, portugisiska, rumänska, ryska, spanska, svenska som främmande språk, thai, tjeckiska, tyska, ungerska)

Figur 6
Svenska jämförelseobjekt: Exempel på yrkesutbildningar
som förekommit i Högskoleverkets bedömning
(inom parentes ges i vissa fall exempel på inriktningar/specialiseringar och
äldre jämförelseobjekt)

Adminstration, ekonomi, socialt arbete etc.

ADB-utbildning

datavetenskaplig utbildning

dietistutbildning

ekonomisk utbildning

ekonomutbildning (företagsekonomi, nationalekonomi)

hälso- och sjukvårdsadministratörsutbildning

juristutbildning

kostekonomutbildning

socionomutbildning

statistikerutbildning

systemvetarutbildning

teknisk-ekonomisk utbildning

turismutbildning

Kultur/konst

bibliotekarieutbildning

dansarutbildning

danspedagogutbildning

designerutbildning (grafisk design och illustration, industridesign, inredningsarkitektur, metallformgivning, produktdesign)

dramaturgutbildning

fotografutbildning

grafikerutbildning

illustratörsutbildning (naturvetenskap, teknik)

industridesignutbildning

informationsutbildning

inredningsarkitektur- och möbeldesignutbildning

journalistutbildning

kompositionsutbildning

konservatorsutbildning

konsthandverkarutbildning (keramik, metall, textil)

konstnärlig utbildning (bild och miljö, fri konst, grafik, måleri, skulptur)

koreografutbildning

kulturarbetarutbildning

kulturpedagogutbildning

kulturvetarutbildning

kyrkomusikerutbildning

ljudingenjörutbildning

medie- och kommunikationsutbildning

mediepedagogutbildning

mimutbildning

musikdramatisk utbildning

musikerutbildning (arrangemang, blockflöjt, cembalo, gitarr, komposition, musik och drama, piano, sång, violin)

musikpedagogutbildning

musikproducentutbildning

musikterapiutbildning

operarepetitörsutbildning

operautbildning

regissörsutbildning (film/TV, teater)

reklam- och kommunikationsutbildning

scenografutbildning

skådespelarutbildning

översättarutbildning

tolkutbildning

tolk- och översättarutbildning

Teknik/naturvetenskap

Civilingenjörsutbildningar etc.

arkitektutbildning

bergsingenjörsutbildning (prospekteringsteknik, bergteknik, mineralteknik och metallurgi, tillämpad geokemi)

civilingenjörsutbildning

civilingenjörsutbildning i automatiseringsteknik

civilingenjörsutbildning i bioteknik

civilingenjörsutbildning i datateknik

civilingenjörsutbildning i elektroteknik (allmän, datateknisk studieinriktning, datorsystemteknik, elektronikkonstruktion, elektronik, fysikalisk elektroteknik, industriell elektroteknik, medicinsk teknik, telekommunikationsteknik)

civilingenjörsutbildning i farkostteknik (flygteknik, fordonsteknik, skeppsteknik, systemteknik, tillämpad mekanik)

civilingenjörsutbildning i industriell arbetsmiljö (produktionssystem, produktutformning)

civilingenjörsutbildning i industriell ekonomi (produktion, industriell marknadsföring, produktionsekonomi, kvalitetsteknik, materialadministration och transportsystem)

civilingenjörsutbildning i industriell elektronik

civilingenjörsutbildning i industriell kemi

civilingenjörsutbildning i informationsteknologi

civilingenjörsutbildning i kemiteknik (kemi, kemiteknik, bioteknik, cellulos- och pappersteknik, polymerteknik, materialteknik, livsmedelsteknik, processteknik, processkemi, allmän studieinriktning)

civilingenjörsutbildning i lantmäteri (fastighetsekonomi, mätning och kartläggning, plangenomförande, samhällsplanering)

civilingenjörsutbildning i maskinteknik (automatiseringsteknik, datateknik, datorsystem för konstruktion och tillverkning, energiteknik, farkostteknik, grafisk teknik, hydraulik och pneumatik, konstruktionsteknik, kraft- och värmeteknologi, kylteknik, ljud- och vibrationslära, maskinelement, maskinkonstruktion, material- och bearbetningsteknik, mikrodatorsystem, pappersteknik, produktionsteknik, produktion och organisation, produktutveckling, reaktorteknologi, svetsteknologi, tillverkningsystem, tillverkningsmekanik, tillämpad mekanik, träteknologi, uppvärmnings- och ventilationsteknik)

civilingenjörsutbildning i materialfysik (materialvetenskap, bearbetningsteknologi)

civilingenjörsutbildning i materialteknik (metallbearbetningsteknik, processmetallurgi, materialteknologi, polymervetenskap, materialfysik)

civilingenjörsutbildning i medieteknik

civilingenjörsutbildning i miljö- och vattenteknik

civilingenjörsutbildning i molekylär bioteknik

civilingenjörsutbildning i samhällsbyggnadsteknik (samhällsplanering, teknisk miljövard)

civilingenjörsutbildning i teknisk fysik (tillämpad fysik, tillämpad matematik, tillämpad mekanik, allmän studieinriktning, teknisk matematik, tillämpad matematik och mekanik)

civilingenjörsutbildning i väg- och vattenbyggnad (bärande konstruktioner, fastighetsförvaltning, geoteknik och byggnadsgeologi, husbyggnadsteknik, hus och installationer, konstruktionsteknik, mark och vatten, produktionsteknik, produktion och ekonomi, samhällsplanering, vattenbyggnad- och vattenvårdsteknik, väg- och trafikteknik)

Ingenjörsutbildningar etc.

automationsingenjörsutbildning

brandingenjörsutbildning

energi- och VVS-ingenjörsutbildning

högskoleingenjörsutbildning (ingenjörsutbildning)

högskoleingenjörsutbildning i byggteknik (byggnadsingenjörsutbildning)

högskoleingenjörsutbildning i datateknik (dataingenjörsutbildning)

ekonomingenjörsutbildning

högskoleingenjörsutbildning i elektroteknik (elektroingenjörsutbildning)

högskoleingenjörsutbildning i energi- och processteknik (energiingenjörsutbildning)

högskoleingenjörsutbildning i flygteknik

högskoleingenjörsutbildning i industriell ekonomi

högskoleingenjörsutbildning i kemiteknik (kemiingenjörsutbildning)

högskoleingenjörsutbildning i lantmåteri (lantmåteriingenjörsutbildning)

högskoleingenjörsutbildning i maskinteknik (maskiningenjörutbildning)

högskoleingenjörsutbildning i teknisk fysik

kart- och mätningingenjörsutbildning

miljöingenjörsutbildning

teknisk utbildning

textilingenjörutbildning

Lantbruks- och skogsvetenskapliga utbildningar

agronomutbildning (mark-/växtinriktning, teknisk inriktning, bioteknikinriktning, ekonomisk inriktning, husdjursinriktning)

hortonomutbildning (odlingsinriktning, teknisk inriktning, bioteknikinriktning, ekonomisk inriktning, livsmedelsinriktning)

skogsvetarutbildning (jägmästarutbildning)

landskapsarkitektutbildning

landskapsingenjörutbildning

skogsingenjörutbildning

trädgårdsingenjörutbildning

Matematisk-naturvetenskapliga utbildningar

biologutbildning

fysikerutbildning (meteorologi, radiofysik)

geovetarutbildning (naturgeografi)

kemistutbildning

matematikerutbildning (datalogi, matematisk statistik, tillämpad matematik)

meteorologutbildning

molekylärbiologutbildning

nutritionistutbildning

Undervisning

barn- och ungdomspedagogisk utbildning (förskolllärare/fritidspedagog)

bildlärarytbildning

grundskollärarytbildning (inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7 / 4-9)

gymnasielärarytbildning (inriktning mot specifika undervisningsämnen)

hushållslärarytbildning

idrottslärarytbildning

lärarytbildning

musiklärarytbildning (inriktning grund- och gymnasieskola/instrumental- och ensemblespel)

praktisk-pedagogisk utbildning

slöjdlärarytbildning (trä och metall)

specialpedagogisk utbildning (inriktning utvecklingsstörning / komplicerad inlärnings-situation)

studie- och yrkesvägledarytbildning

textillärarytbildning

vårdlärarytbildning

yrkeslärarytbildning

Vård

arbetsterapeututbildning

audionomutbildning

biomedicinsk analytikerutbildning (laboratorieassistentutbildning)

ortopedingenjörutbildning

socialpedagogutbildning

Tekniska utbildningar

Jämförelseobjekt inom det tekniska utbildningsområdet

Inom den svenska högskolan syftar de tekniska utbildningarna till kompetens som

- HÖGSKOLEINGENJÖR (teknisk-teoretisk nivå) vilken tillämpar och vidareutvecklar känd kunskap/teknik. Utbildningen omfattar minst 80 poäng, men har i många fall förlängts till att omfatta 120, 140 eller 160 poäng, samt praktik. Den bygger i huvudsak på slutfört naturvetenskapligt program i gymnasieskolan.¹³ Utbildningen svarar direkt mot dagens behov av ingenjörer och ger kunskap om aktuell teknik. De kortaste utbildningarna ger inte behörighet till forskarutbildning medan de längre kan ge sådan behörighet.¹⁴ En övergång till civilingenjörsutbildning är möjlig, men innebär att den sammanlagda utbildningstiden förlängs med minst ett år.
- CIVILINGENJÖR (teknisk-vetenskaplig nivå) vilken skall kunna utveckla och tillämpa ny kunskap/teknik. Utbildningen till civilingenjör bygger i princip på slutfört naturvetenskapligt program i gymnasieskolan.¹⁵ Civilingenjörsutbildningen omfattar studier om minst 180 poäng samt praktik. Utbildningen inleds med baskurser inom naturvetenskapliga och tekniska ämnen (30-40 poäng). Denna del är likartad för alla typer av civilingenjörsutbildningar. Vidare ingår karaktärskurser för den valda teknikgrenen (ca 50-70 poäng i t.ex. maskinteknik eller elektroteknik). Kurser utöver bas- och karaktärskurserna är valfria inom ett bredare eller snävare definierat kursutbud. Dessa kurser kan utgöra en ”studieinriktning”, en fördjupning inom ett teknikområde. Utbildningen avslutas med ett självständigt examensarbete. Ungefär hälften av examensarbetena utförs i industrin där teknologen deltar i något utvecklingsprojekt. Utbildningen ger allmän behörighet till forskarutbildning.

¹³ Förkunskapskrav: lägst betyget Godkänd i matematik kurs D, fysik kurs B och kemi kurs A (standardbehörighet E.3).

¹⁴ Högskoleingenjörsutbildningarna kan vara forskningsförberedande om de uppfyller kraven som uppställts för kandidat- eller magisterexamen.

¹⁵ Förkunskapskrav: lägst betyget Godkänd i matematik kurs E, fysik kurs B och kemi kurs A (standardbehörighet E.2.1).

Jämförelse med svensk civilingenjörsutbildning

För att en utländsk teknisk utbildning skall kunna bedömas som *civilingenjörsutbildning* bör följande kriterier vara uppfyllda:

1. Utbildningen ges vid universitet (motsv.) och inte inom den s.k. *non-university sector*.
2. Utbildningen påbörjas med baskurser – på minst jämförbar nivå och i jämförbar omfattning som i Sverige – inom naturvetenskapliga och tekniska ämnen.
3. I utbildningen ingår karaktärskurser – på jämförbar nivå och i jämförbar omfattning som i Sverige – för den valda teknikgrenen.
4. Utbildningen innefattar fördjupning samt ett självständigt examensarbete och är direkt forskningsförberedande i utbildningslandet.
5. Utbildningen förbereder inom det tekniska området för yrkesverksamhet med arbetsuppgifter i vilka ingår att utveckla och tillämpa ny kunskap/teknik.

För exempel på utlåtande se *figur 7*. Om ett eller flera av ovanstående kriterier ej uppfylls kan det vara aktuellt att jämföra med ett annat svenskt jämförelseobjekt inom det tekniska utbildningsområdet, t.ex. högskoleingenjörsutbildning.

Figur 7
Exempel på utlåtande avseende civilingenjörsutbildning

Ekonomutbildningar

Jämförelseobjekt inom det ekonomiska utbildningsområdet

I många länder finns ekonomutbildningar på olika nivåer, dels en längre akademisk ekonomutbildning som är forskningsförberedande, dels en utbildning som skulle kunna definieras som en ”mellanekonomutbildning”, inriktad på att ge en teoretisk och praktisk förberedelse för direkt yrkesverksamhet. Denna mellannivå saknas inom den svenska högskolan. Vid värdering av ekonomutbildningar används i utlåtandet i det första fallet svensk ekonomutbildning som jämförelseobjekt. I det andra fallet görs en jämförelse med en tänkt mellanekonomutbildning, som benämns *ekonomisk utbildning* (se vidare under avsnittet *Utbildningar som saknar direkt motsvarighet i Sverige*, s.65–66).

Jämförelse med svensk ekonomutbildning

Följande övergripande riktlinjer har utarbetats med ledning av bl.a. kursplaner över de svenska ekonomprogrammen, dvs. de utbildningar som tidigare låg inom ramen för ekonomlinjen och ledde fram till slutförd grundläggande ekonomutbildning (basblocket) eller ekonomexamen och som numera finns i betydligt fler varianter ledande till olika generella examina (t.ex. högskoleexamen, ekonomie kandidatexamen och ekonomie magisterexamen) med olika inriktningar och specialiseringar. Utbildningarna omfattar från 80 till 180 poäng.

Hur skall en utländsk utbildning i huvudsak vara beskaffad för att den skall bedömas som en *ekonomutbildning*?

1. Utbildningen bör ges vid universitet (motsv.) och inte inom den s.k. *non-university sector*.
2. Utbildningen bör till minst tre fjärdedelar omfatta ekonomiska och ekonomirelaterade ämnen – varav minst två tredjedelar (dvs. minst hälften av den totala studietiden) bör vara företagsekonomi och/eller nationalekonomi – på motsvarande svensk högskolenivå.
3. Den återstående fjärdedelen av utbildningen kan innefatta studier i andra samhälls- och beteendevetenskapliga ämnen och i viss omfattning kurser inom andra ämnesområden på motsvarande svensk högskolenivå.

4. Fördjupning och examensarbete i företagsekonomi, nationalekonomi eller ekonomirelaterat ämne bör ingå.
5. Utbildningen bör vara forskningsförberedande i utbildningslandet.

Syftet med utbildningen är avgörande, dvs. vilken yrkesverksamhet inom det ekonomiska området som utbildningen förbereder för i utbildningslandet.

Om den utländska utbildningen till nivå och innehåll bedöms motsvara svensk ekonomutbildning kan detta i utlåtandet uttryckas som:

- *NN:s utbildning bedöms motsvara x poäng på svensk högskolenivå inom ramen för en ekonomutbildning (med inriktning mot Y-ämnet).*

Mot bakgrund av att ekonomiska och samhällsvetenskapliga utbildningar omfattar kurser med anknytning till samhällsförhållanden, lagar och förordningar inom utbildningslandet framhålls i utlåtandet att sådana skillnader kan kompenseras antingen genom relevant yrkesverksamhet eller kompletterande studier i Sverige.

För exempel på utlåtande se *figur 8*.

Ekonomutbildning specialiserad inom redovisning/revision

Sökande med utländsk ekonomutbildning – som av Högskoleverket bedöms ligga inom ramen för en svensk ekonomutbildning med inriktning mot företagsekonomi och specialisering på redovisning/revision – får utlåtande över denna tillsammans med ett missiv som talar om att man kan vända sig till studievägledare vid universitet/högskola med ekonomutbildning eller till Revisorsnämnden för att få information om de krav som gäller för godkännande/auktorisering som revisor.

Utbildningar med lägre andel ekonomämnena

Om övriga samhällsvetenskapliga ämnen – andra än företagsekonomi, nationalekonomi och direkt ekonomirelaterade ämnen – uppgår till mer än ca en fjärdedel av den totala studietiden, bedöms utbildningen motsvara ”*x poäng på svensk högskolenivå inom ramen för en samhällsvetenskaplig utbildning*”.

Om icke-samhällsvetenskapliga ämnena – t.ex. biologi eller musikvetenskap – ingår till stor del, men utbildningens huvudämnen med stödämnena

ligger inom det ekonomisk-samhällsvetenskapliga området, kan utbildningen bedömas motsvara ”*x poäng på svensk högskolenivå, varav y poäng inom ramen för en ekonomutbildning*” eller ”*x poäng på svensk högskolenivå, varav y poäng inom ramen för en samhällsvetenskaplig utbildning*”.

Utbildningar där ekonomiska ämnen integrerats med huvudstudier i t.ex. turism eller data- och systemvetenskap kan bedömas motsvara ”*x poäng på svensk högskolenivå inom ramen för en turismutbildning*” respektive ”*x poäng på svensk högskolenivå inom ramen för en systemvetarutbildning*”.

Utbildningar som saknar direkt motsvarighet i Sverige

Utbildningar som saknar direkt motsvarighet inom den svenska högskolan kan värderas, men då i regel utan angivande av befintligt svenskt utbildningsområde eller -program. Exempel på detta utgörs av utbildningar som är anpassade till specifika samhällsförhållanden i utbildningslandet. Journalistutbildningar i Sovjetunionen präglades av synsättet i det sovjetiska samhällssystemet och var avsedda för verksamhet inom sovjetiska massmedier. Utbildningar inom det ekonomiska området, från vissa länder och perioder, kan vara så anpassade till centralplanerad ekonomi att det inte är möjligt att till innehåll bedöma dem som motsvarande en ekonomutbildning i Sverige. En bedömning till nivå och omfattning kan dock vara relevant och möjlig i dessa fall. I andra fall kan det vara befogat att en utländsk utbildning – trots att den är direkt anpassad till lokala förhållanden i utbildningslandet och/eller saknar en direkt motsvarighet i Sverige – bedöms till nivå, omfattning och innehåll med angivande av ett mer eller mindre konstruerat jämförelseobjekt. I ytterligare andra fall kan det vara omöjligt, missvisande eller onödigt att bedöma utbildningarna ens till nivå och omfattning.

Nedan ges exempel på bedömningar av utländska ekonomiska utbildningar som markant skiljer sig från svenska ekonomiprogram.

Direkt yrkesförberedande ekonomiska utbildningar med stor andel praktik

I denna grupp ingår utländska direkt yrkesinriktade ekonomiska högskoleutbildningar, där man varvar teori med en relativt stor del praktik –

”mellanekonomutbildning” (se avsnittet *Ekonomutbildningar* ovan). Det är utbildningar som i allmänhet inte är avsedda för vidare akademiska studier, men som i förekommande fall mer eller mindre kan tillgodoräknas inom ramen för sådana. Som exempel kan nämnas *Higher National Diploma*-utbildningar i ekonomi från Storbritannien, *Fachhochschule*-utbildningar i ekonomi från Tyskland och *HBO*-utbildningar¹⁶ i ekonomi från Nederländerna. Denna typ av utbildning är vanlig i länder som har eller har haft ett högre utbildningssystem med uppdelning på *non-university* respektive *university sector*.

En värdering av en sådan utbildning resulterar f.n. i följande bedömningsmening:

- *NN:s utbildning bedöms motsvara x poäng på svensk högskolenivå inom ramen för en ekonomisk utbildning.*

Utlåtandet innehåller alltid en kommentar som anger utbildningens inriktning och innehåll. Därutöver anges – för att ytterligare betona att det inte är fråga om en svensk *ekonomutbildning* – att en direkt motsvarighet till denna utbildning saknas inom den svenska högskolan. Avslutningsvis anges samma s.k. fasta text som i alla utlåtanden avseende ekonomiska och samhällsvetenskapliga utbildningar (se kapitlet *Vad är en värdering?* under avsnittet *Hur läser man ett utlåtande?*).

För exempel på utlåtande se *figur 9*.

Ekonomiska utbildningar anpassade till centralplanerad ekonomi

En värdering av en ekonomisk högskoleutbildning från ett land där studierna i ekonomiska ämnena genomgående är anpassade till centralplanerad ekonomi resulterar i en bedömning av enbart omfattning och nivå:

- *NN:s utbildning bedöms motsvara x poäng på svensk högskolenivå.*

I kommentaren beskrivs utbildningen och dess eventuella inriktning. Vidare anges att studierna i ekonomiska ämnen är ”*anpassade till centralplanerad ekonomi*”. I förekommande fall anges också att ”*utbildningen förbereder för (kvalificerad) yrkesverksamhet som ekonom i utbildningslandet.*”

¹⁶ HBO står för *Hoger beroepsonderwijs*.

Den fasta texten i värderingsutlåtandet är i detta fall:

Inom de ekonomiska och samhällsvetenskapliga utbildningarna finns i alla länder som regel en större eller mindre del av kurser med anknytning till samhällsförhållanden, lagar och förordningar inom utbildningslandet. Sådana skillnader kan kompenseras genom studier och relevant yrkesverksamhet.

För exempel på utlåtande se figur 10.

Teknisk-ekonomiska utbildningar

En särskild kategori utgörs av utländska utbildningar som integrerar tekniska och naturvetenskapliga ämnen med ekonomiska. En mångfald av sådana utbildningar fanns i Sovjetunionen. Utbildningarna kunde vara begränsade till ekonomi och organisation inom en smal sektor som t.ex. livsmedelsbranschen, bil- eller järnvägstransporter eller varvsindustri. Den ekonomiska delen var dessutom till stor del anpassad till då rådande samhällsförhållanden. För exempel på utlåtande se figur 11.

MBA-utbildningar

Master of Business Administration (MBA) är en examen och påbyggnadsutbildning som har sitt ursprung i USA. MBA-utbildningarna importerades med början under efterkrigstiden till Europa och andra delar av världen. Enligt vissa beräkningar ges ett par hundra olika MBA-program enbart i Västeuropa, varav knappt hälften vid *business schools* i Storbritannien. Även i Sverige ger vissa svenska universitet och högskolor och andra utbildningsanordnare MBA-program.

Det finns många olika typer av MBA-program, som skiljer sig åt vad gäller t.ex. antagningskrav, längd, innehåll, inriktning, utbildningsmetoder och kvalitet. I de flesta fall är det fråga om en ett- till två-årig utbildning i ledarskap avsedd för personer med akademisk grundläggande examen, relevant arbetslivserfarenhet och varierande förkunskaper i företagsekonomi. Undervisningen bygger i hög grad på problemlösning. Vissa program är utpräglat praktiska medan andra är mer teoretiskt inriktade.

Högskoleverket finner det i allmänhet inte meningsfullt att göra jämförelser mellan MBA-utbildningar – som inte är reguljära universitetsutbildningar

Figur 8
Exempel på utlåtande avseende ekonomutbildning

Figur 9

Exempel på utlåtande avseende ekonomisk utbildning

Figur 10
Exempel på utlåtande avseende ekonomisk utbildning anpassad
till centralplanerad ekonomi

Figur11

Exempel på utlåtande avseende teknisk-ekonomisk utbildning

i utbildningslandet – och de reguljära svenska ekonomprogrammen. Detta dels därför att det handlar om två skilda typer av utbildning med olika antagningskrav, innehåll och syfte, dels därför att en utbildning från en, inom näringslivet ansedd, MBA-skola ofta har en internationell profil och är internationellt gångbar i sig; den behöver och bör inte värderas nationellt. En annan anledning är att MBA-utbildningarna utanför USA ofta saknar erkänd ackreditering i USA och vanligtvis inte heller är statligt godkända i utbildningslandet. Minimikravet för att Högskoleverket skall kunna värdera en utländsk slutförd MBA-utbildning är därmed inte uppfyllt i dessa fall.

Undantag görs i regel dock för de (huvudsakligen anglosaxiska) länder där MBA-utbildningar är reguljära universitetsutbildningar. Högskoleverket värderar t.ex. normalt de MBA-utbildningar som omfattas av professionell och/eller regional ackreditering i USA, bl.a. därför att man först i senare delen av amerikanska grundutbildningar specialiserar sig och fördjupning och eventuellt examensarbete normalt kommer först på *Master*-nivån. Beslutet om att värdera, eller inte värdera, en MBA-utbildning måste dock också grunda sig bl.a. på den utländska utbildningens ”helhet”, inklusive t.ex. antagningskrav (vilken akademisk examen och/eller yrkeserfarenhet krävs?) och typ av yrkesverksamhet som den förbereder för i utbildningslandet.

Juridiska utbildningar

Innehållet i juridiska utbildningar är till övervägande delen specifikt för respektive utbildningsland. En juridisk utbildning ger dock oavsett utbildningsland träning i att arbeta med ärenden av juridisk karaktär, att söka juridisk information och att analysera juridiska problem och jämförs därför av Högskoleverket med en juristutbildning i Sverige. Den som önskar arbeta som jurist i Sverige måste dock oftast genomgå svensk juristutbildning. Lärosätena beslutar självständigt vilka moment som kan tillgodoräknas från en tidigare utbildning. För juridisk yrkesutövning som advokat, domare, åklagare, kronofogde och polischef gäller särskilda krav. För annan yrkesutövning finns inga formella krav på svensk juris kandidat- eller juristexamen och en utländsk juristexamen torde i många fall vara gångbar på arbetsmarknaden, till exempel i handelsföretag.

Läroarutbildningar

Att bedöma utländska läroarutbildningar är komplicerat på grund av att läroarutbildningarna ser mycket olika ut i olika länder, även om de ytligt sett kan förefalla identiska. I vissa länder kan läroarutbildning för de lägre årskurserna ligga på gymnasial nivå eller en nivå mellan gymnasie- och högskolenivå, medan läroarutbildning för de högre årskurserna i regel ligger på högskolenivå.

Den praktisk-pedagogiska utbildningen är inte alltid lika omfattande som den i Sverige. Ofta behöver såväl den ämnesteoriska som den praktisk-pedagogiska delen av utbildningen kompletteras för att motsvara svensk grundskolläroar- eller gymnasieläroarutbildning. Fordringarna för att avlägga läroarexamen är nämligen strikt reglerade i den svenska examensordningen. Omfattningen av ämnesstudierna kan dock variera mellan olika kategorier av svensk läroarutbildning. Vidare krävs numera att minst två undervisningsämnen ingår även i gymnasieläroarutbildningen, vilket i många fall inte uppfylls av en utländsk läroarutbildning.

När det gäller utländsk läroarutbildning för de lägsta årskurserna gör Högskoleverket en värdering beträffande nivå och omfattning – förutsatt att utbildningen bedrivs vid erkänt lärosäte i ett land som inte tillhör EU eller EFTA (se vidare bilaga 1, *Läroarutbildning från annat nordiskt land, EU- eller EFTA-land*). Innehållsmässigt kan utbildning av detta slag i olika länder inte jämföras. Dels är läs- och skrivinläring på det egna modersmålet en viktig del av utbildningen, dels är utbildningen i hög grad avpassad för respektive lands språk, kultur och samhälle.

Jämförelse med svensk examen?

Varför görs inte jämförelserna med svenska högskole-, kandidat-, magister- respektive yrkesexamina?

Det kan synas som om det skulle vara enklare att jämföra de utländska utbildningarna med svenska examina. I Examensordningen är mål och krav för examina få och entydiga (Högskoleförordningen, SFS 1993:100 bil. 3). När utländska utbildningar jämförs med dessa finner man emellertid att många av de utländska utbildningarna inte skulle uppfylla de svenska kandidat-, magister- och de olika yrkesexamenskraven. Hur kan nu det komma sig?

I vissa länder har man relativt långa grundutbildningar med stor bredd och mindre fördjupning och inget examensarbete. I andra länder förekommer examensarbete, men av mindre omfattning. Omfattningen framgår inte heller alltid av betygshandlingar och annan dokumentation.

Syftet med verksamheten är att underlätta för personer med utländsk examen/utbildning att få arbete i nivå med sin utbildning i Sverige. Den svenska arbetsmarknaden är – i jämförelse med många andra länders – avreglerad. Endast för några yrken ställs krav på viss utbildning/examen för rätten att utföra vissa arbetsuppgifter. Sverige har också ytterst få skyddade titlar. Högskoleverket har – åtminstone hittills – inte erfarit att arbetsmarknaden efterfrågat en jämförelse med svenska examina. Uppgifter om utbildningens nivå, omfattning och innehåll anses vara fullt tillräckliga.

Det är heller inte alltid nödvändigt att, på den svenska arbetsmarknaden, ha en högskoleutbildning som exakt överensstämmer med svensk högskoleutbildning. Annan kunskap och kompetens än den som förvärvas inom ramen för en svensk utbildning kan i många fall användas på arbetsmarknaden utan kostsam och tidskrävande komplettering.

Bilaga I

Handläggning av ansökningar om värdering av utländsk högre utbildning

Nedan beskrivs översiktligt handläggningen av skriftliga ansökningar om värdering av utländsk högre utbildning. Handläggningsprocessen förklaras – från ansökan till utfärdande av utlåtande.

Den som vill ansöka om värdering av sin utländska utbildning kan – för att erhålla ansökningsblankett och få vägledning – vända sig till vägledare vid närmaste arbetsförmedling eller till studievägledare vid universitet/högskola eller komvux. Ansökningsblankett kan även beställas via talsvar på telefonnummer 08-795 23 10. Ansökan sänds sedan till Högskoleverket (1).¹⁷ Ansökningsblankett med informationsblad finns avbildade i bilaga 1.a.

UTREDNINGSFAS I

Registrering

Inkomna ärenden *registreras* (2) och ärendena fördelas mellan handläggarna i enlighet med en fastställd ansvarsfördelning baserad på länder.

Bedömning av utbildning förberedande för i Sverige reglerat yrke

Om ansökan avser bedömning av *utbildning förberedande för i Sverige reglerat yrke* (3) görs en *överföring av ärendet till berörd sakmyndighet* (4). Den sökande får *information* om överföringen i ett brev (5).

¹⁷ Siffrorna inom parentes hänför sig till flödesschemat längst bak i bilaga 1.

Överföring till Socialstyrelsen

Utbildningar som leder fram till följande yrken i utlandet bedöms av Socialstyrelsen:

- barnmorska
- farmaceut (i samråd med Läkemedelsverket)
- kiropraktor
- logoped
- läkare
- naprapat
- optiker
- psykolog (där den utländska utbildningen bedöms uppgå till >160 poäng)¹⁸
- psykoterapeut
- sjukgymnast
- sjuksköterska (även de som ligger på gymnasienivå)
- tandhygienist
- tandläkare

Överföring till Läkemedelsverket

Följande utbildning bedöms av Läkemedelsverket:

- apotekstekniker

Beträffande farmaceut, se under Socialstyrelsen ovan.

Överföring till Jordbruksverket

Följande utbildning bedöms av Jordbruksverket:

- veterinär

Överföring till Chalmers Sjöbefälsskola

Följande gäller för sjöbefälsutbildningar för länder utom EU. Om det framgår av ansökan att den sökande vill ha ett bevis för att arbeta på sjön skall ärendet överföras till Chalmers Sjöbefälsskola, p.g.a. att Sjöfartsverket kräver utbildningsbevis från svensk utbildning.

Överföring av utbildning som faller under de generella

EG-direktiven

DET FÖRSTA GENERELLA EG-DIREKTIVET

Utbildningar enligt det första generella EG-direktivet om erkännande av

¹⁸ I annat fall kan Högskoleverket göra en bedömning av utbildningens nivå och omfattning.

minst treårig yrkesinriktad högskoleutbildning (direktiv 89/48 EEG) överförs enligt följande:

- advokat till Advokatsamfundet
- räddningschef till Statens räddningsverk
- revisor till Revisorsnämnden
- organist och präst till något av de 13 domkapitlen i Sverige
- sjöingenjör och sjökaptan till Sjöfartsverket
- logoped, optiker, psykolog, psykoterapeut, röntgensjuksköterska och sjukgymnast till Socialstyrelsen.

DET ANDRA GENERELLA EG-DIREKTIVET

Utbildningar enligt det andra generella EG-direktivet om erkännande av yrkesinriktad gymnasial eller postgymnasial utbildning kortare än tre år (direktiv 92/51 EEG) överförs enligt följande:

- trafiklärare till Vägverket,
- flygtekniker till Luftfartsverket,
- maskintekniker, maskinist, skeppare, styrman och fartygselektriker till Sjöfartsverket,
- receptarie, tandsköterska och tandhygienist till Socialstyrelsen,
- kantor till något av de 13 domkapitlen,
- brandman, brandsyneförrättare och skorstensfejarmästare till Statens räddningsverk,
- fastighetsmäklare till Fastighetsmäklarnämnden.

Ansökningar gällande nämnda utbildningar från länder utanför EU-EFTA hänvisas till behörig myndighet eller till Arbetsmarknadsverket.

Läroutbildning från annat nordiskt land, EU- eller EFTA-land

Om ansökan avser värdering av *läroutbildning från annat nordiskt land, EU- eller EFTA-land* (6) skall inte något utlåtande utfärdas. För anställning utan tidsbegränsning som lärare i det offentliga skolväsendet krävs enligt skollagen att den sökande genomgått svensk läroutbildning med huvudsaklig inriktning mot den undervisning anställningen avser eller därmed jämförbar läroutbildning i ett annat nordiskt land eller ett annat land som tillhör EU eller EFTA. Den sökande erhåller skriftlig *information* (bilaga 1.h) om att värdering av utbildningen inte är nödvändig eftersom denna enligt skollagen jämföras med svensk utbildning (7).

Bekräftelse på att ansökan mottagits av Högskoleverket

Om ansökan avser värdering av annan utbildning än som förtecknas ovan, sänds till den sökande en *bekräftelse* (se bilaga 1.b) på att Högskoleverket mottagit ansökan (8). Av bekräftelsen framgår bl.a. normal handläggnings-tid, ärendets registreringsnummer samt handläggarens namn.

Komplett ansökan (9)

För att ansökan skall leda till en fortsatt prövning (eventuell värdering) krävs vanligtvis (se nedan under *Fortsatt prövning trots bristande underlag*) att samtliga dokument nödvändiga för sådan prövning är bifogade (för närmare anvisning till nedanstående punkter hänvisas till bilaga 1.a):

- *ansökningsblankett korrekt ifylld och underskriven*
- *vidimerad kopia av gymnasiebetyg (motsv.) på originalspråk och i auktoriserad (motsv.) översättning¹⁹ (om detta bedöms vara relevant för värderingen av utbildningen)*
- *vidimerad kopia av diplom (motsv.) över högre utbildning på originalspråk och i auktoriserad (motsv.) översättning¹⁹ (från vissa länder och i vissa fall krävs originalhandlingar; se under Begäran om komplettering, nedan)*
- *vidimerad kopia av personlig ämnesförteckning (transcript of records/ indeksetc.) och i auktoriserad (motsv.) översättning¹⁹ (från vissa länder och i vissa fall krävs originalhandlingar; se under Begäran om komplettering, nedan)*
- *övrig dokumentation (utdrag ur kurskatalog, studieplan, etc.) (om detta av handläggaren bedöms som nödvändigt för att värdering skall kunna göras).*
- *vidimerad kopia av dokument (relevanta sidor ur pass eller SIV:s beslut) över uppehålls- och arbetstillstånd eller permanent uppehållstillstånd i Sverige (gäller ej medborgare i Norden, EU- och EFTA-land, vilka enbart styrker medborgarskap genom pass eller personbevis, se nedan).*

¹⁹ Översättning behövs inte om handlingarnas orginalspråk är danska, finska, norska, engelska, franska, spanska eller tyska.

- *vidimerade kopior av eventuella intyg om anställningar (om detta bedöms vara relevant för värderingen av utbildningen; i Högskoleverkets bedömning tas normalt endast hänsyn till praktik/anställning om denna ingått som en integrerad del av utbildningen).*
- *personbevis, utfärdat av det lokala skattekontoret, där eventuellt tidigare namn framgår. För medborgare i Norden, EU- eller EFTA-land krävs uppgift om medborgarskap.*

Utbildningen/examen skall alltså vara dokumenterad med minst två betygshandlingar: normalt personlig betygs- och ämnesförteckning samt diplom utfärdade på originalspråket av erkänt lärosäte eller av myndighet som har detta ansvar. För exempel på betygshandlingar och andra handlingar – nödvändiga för värdering – från ett antal länder, se bilaga 1.c.

Vidare krävs att kompletterande information om utbildningen finns tillgänglig i biblioteket, i databasen eller i andra källor. Handläggaren (eller tidigare handläggare) har i många fall dokumenterat och kontinuerligt uppdaterat information om aktuellt lands utbildningssystem, ofta kompletterat med generella riktlinjer för hur utbildningar från landet bör värderas.

Om ärendet är komplett avseende alla ovanstående punkter prövar handläggaren om utbildningen uppfyller Högskoleverkets övriga värderingskriterier (se nedan).

Ej komplett ansökan: Tillräckligt underlag för vidare prövning? (10) **Fortsatt prövning trots bristande underlag**

Trots att ansökan och ansökningshandlingarna ej är kompletta kan underlaget i vissa fall vara tillräckligt för att avgöra huruvida Högskoleverkets värderingskriterier i övrigt är uppfyllda (16). Ett värderingsutlåtande är dock inte aktuellt i dessa fall (se vidare under *Ej utlåtande* nedan).

Begäran om komplettering? (11)

I de fall där till ansökan ej bifogats samtliga för prövningen/värderingen nödvändiga dokument skickas en *kompletteringsbegäran* (bilaga 1.d) till den sökande (13). I vissa fall är det dock befogat eller nödvändigt att Högskoleverket gör en *kompletterande utredning* (12) i stället för, eller i kombination med, att skicka en kompletteringsbegäran.

Mycket få ärenden är kompletta direkt vid ansökan. En kompletteringsbegäran leder i många fall till en förnyad kompletteringsbegäran. Så är fallet om den sökande besvarar kompletteringsbegäran (14) men ej kompletterar med fullständiga och korrekta handlingar. Det förekommer att inkomna handlingar – insända vid andra eller tredje kompletteringstillfället – föranleder ytterligare begäran om kompletterande bevis, dokumentation eller förklaringar.

Sökande med utbildning från f.d. Jugoslavien skall bifoga kopia av det diplom som har underskrift och präglad stämpel.

Sökande med utbildning från Eritrea, Etiopien, Kanada, Nigeria, Sudan och USA måste själva begära att få ett s.k. *official transcript* – som skall skickas direkt till Högskoleverket – från aktuellt lärosäte. *Official transcript* krävs även från Australien, Filippinerna och Storbritannien.

Baksidan av betygshandlingar från vissa latinamerikanska länder skall vara försedda med särskilda officiella giltighetsstämplar. Om dessa saknas måste stämpelförsedda originaldokument krävas in.

Sökande med utbildning från bl.a. Afghanistan, Somalia och Zaire skall bifoga betygshandlingar i original.

Med jämna mellanrum begär Högskoleverket även att slumpvis utvalda sökande skall sända in sina betygshandlingar *i original* för äkthetskontroll.

I de fall då betygshandlingarnas äkthet kan ifrågasättas (eventuell förfälskning eller ändring av dokument) krävs också diplom (motsv.) och personlig ämnesförteckning i original från sökanden eller direkt till Högskoleverket från utfärdande lärosäte.

För exempel på betygshandlingar och andra handlingar – nödvändiga för värdering – från ett antal länder, se bilaga 1.c.

Ad acta-läggning (15)

Då handlingar ej inkommit eller ej förväntas inkomma inom en snar framtid – liksom i de fall då sökanden ej kan nå därför att denne bytt adress utan att meddela Högskoleverket eller folkbokföringsmyndigheten – läggs ärendet *ad acta*. Det är ”vilande” i arkivet och ”väcks” om dokument inkommer.

Ärendet behåller sitt gamla registreringsnummer om kompletteringen sker inom samma kalenderår.

Kompletterande utredning (12)

En del ansökningar föranleder en omfattande inledande kompletterande utredning. Så är fallet t.ex.:

- *vid misstanke om förfalskning eller ändring av dokument och utfärdande lärosäte dessutom tar lång tid på sig för att svara, alternativt ej svarar eller ej längre existerar,*
- *då uppgifter saknas eller är motstridiga om huruvida lärosäte och utfärdad examen är godkända av landets utbildningsmyndigheter (motsv.) eller ej,*
- *vid utbildning från land eller ämnesområde för vilket någon generell bedömningspolicy ej utarbetats; då liknande utbildning ej tidigare utretts eller lett till utlåtande i någon form,*
- *då utbildningen ej har någon motsvarighet inom den svenska högskolan,*
- *vid bristfällig dokumentation: Det förekommer att utfärdade handlingar (från vissa länder/vissa universitet) ej anger tillräckligt detaljerade uppgifter för att en tillförlitlig värdering skall kunna göras. I dessa fall krävs att handläggaren utför ett omfattande informationsöknings- och efterforskningsarbete – grundläggande är att inget utlåtande kan förväntas vara bättre än det underlag det är baserat på,*
- *då den sökande har en ”slutförd” utbildning/examen, men formellt diplom (motsv.) ej erhållits, t.ex. p.g.a. tidskrävande procedur för utfärdande av sådant i hemlandet (normalt kan utlåtande ej utfärdas i dessa fall, men gränsfall kan finnas).*

Beroende på utfallet av utredningen kan följden bli att den sökande får en begäran om komplettering eller ett informationsbrev (ej utlåtande). Utredningsresultatet kan också leda till en fortsatt utredning utmynnande i ett värderingsutlåtande (Utredningsfas II).

Högskoleverkets värderingskriterier (16)

För att Högskoleverket skall värdera en utländsk utbildning och utfärda ett värderingsutlåtande måste följande kriterier vara uppfyllda:

- *dokumenterna bedöms vara äkta,*
- *utbildningen skall vara slutförd med examen på en viss lägsta nivå (utbildningen ligger på högskolenivå i utbildningslandet),*
- *lärosäte och/eller examen är erkänt/erkänd på högskolenivå av ansvarig utbildningsmyndighet (motsv.) i utbildningslandet,*
- *utbildningen skall ingå som en reguljär del av det utländska grundutbildningssystemet,*
- *utbildningen bedöms ligga på högskolenivå i Sverige.*

Om några av uppgifterna är oklara eller om information om aktuell utbildning och/eller aktuellt utbildningssystem ej finns direkt tillgänglig måste en kompletterande utredning göras. Om utbildningen uppfyller alla villkor för att värderas placeras ärendet i ”kö” (18) i väntan på fortsatt utredning – *utredningsfas II*.

Ej utlåtande (”avskrivning”) (17)

Information om att ärendet ej kan leda till utlåtande – ”avskrivning” – ges så tidigt som möjligt och då i förekommande fall i kombination med information om möjligheter till kompletterande studier, yrkesprövning eller andra relevanta upplysningar. ”Avskrivning” är aktuell t.ex. i de fall då:

- *den sökande själv uppger att alla för värderingen nödvändiga dokument ej kan uppvisas (i undantagsfall kan en generell beskrivning och värdering av utbildningen göras förutsatt att examen kan styrkas av ett eller flera bevis över slutförd utbildning),*
- *dokumentation om utbildningen etc. är så bristfällig att Högskoleverket bedömer att en tillförlitlig och rättvisande värdering av utbildningen ej är möjlig,*
- *utbildningen ej är slutförd med examen på en viss lägsta nivå,*

- utbildningen ej ligger på högskolenivå i utbildningslandet,
- utbildningen ligger på högskolenivå i utbildningslandet, men ej bedöms ligga på svensk högskolenivå eller endast i mindre omfattning bedöms ligga på svensk högskolenivå,
- universitet/högskola och utfärdad examen ej är godkända av landets utbildningsmyndigheter (motsv.),
- förfälskning upptäckts och konfirmerats,
- utbildningen ligger på forskarutbildningsnivå.

Brev med information om att Högskoleverket ej kan göra en värdering av utbildningen sänds till den sökande med en kopia till kontaktpersonen (bilaga 1.e).

UTREDNINGSFAS II

Då samtliga för värderingen nödvändiga handlingar inkommit – och ärendet står i tur att handläggas (19) – påbörjas utredningsfas II.

Bedömningsunderlag (22)

Handläggaren utarbetar ett bedömningsunderlag på basis av en utredning avseende utbildningens status, dels med utgångspunkt från de dokument och uppgifter som erhållits från sökanden, dels genom att sammanställa information från andra relevanta källor (se bilaga 2), t.ex.:

- *handböcker, tidskrifter, universitetskataloger, språklexikon, etc,*
- *arkivet och databasen med tidigare värderade utbildningar (20, 21) (se också bilaga 3),*
- *andra databaser,*
- *internationella kolleger,*
- *andra svenska och utländska informationskällor: utbildningsministerier, ambassader, internationella organisationer, svenska och utländska universitet, fackförbund, etc.*

Vid värdering av utländsk högskoleutbildning tas hänsyn till dels *ingångsnivån* (som är beroende av *skolutbildningens* beskaffenhet), dels *utbildningens nivå* – med beståndsdelarna *tillträdeskrav* (förkunskaper), *högskoleut-*

bildning (det som tillförts i utbildningsprocessen) och *syftet med utbildningen* (vad utbildningen förbereder för). Se vidare kapitlet *Grundläggande principer och metodik vid värdering*.

Inom verksamheten har med utgångspunkt från svenska jämförelseobjekt/ utbildningsplaner (motsv.) utarbetats riktlinjer inom de områden, där detta är möjligt, för hur en utländsk utbildning bör vara upplagd för att i huvudsak motsvara t.ex. svensk lärarutbildning²⁰, språkvetenskaplig utbildning²¹ eller ekonomutbildning²². Riktlinjerna revideras av ansvarig handläggare så snart förändringar inom svensk utbildning ger anledning till detta. Se vidare kapitlet *Jämförelseobjekt inom svensk utbildning*.

I många fall är det nödvändigt att beräkna varje i utbildningen ingående ämnes omfattning och nivå. Detta för att kunna avgöra om utbildningen totalt och/eller om några ämnen i utbildningen når upp till den omfattning och nivå som krävs hos närmast jämförbar svensk utbildning, om sådan finns. Hänsyn tas till terminsuppläggning och de olika betygs- och poängsystem (motsv.) som används vid aktuellt lärosäte, eftersom dessa och andra uppgifter kan skilja sig inom ett lands utbildningssystem.

Jämförelse görs mellan den utländska utbildningen och svensk högskoleutbildning beträffande nivå, omfattning och huvudsakligt innehåll samt, i tillämpliga fall, syfte med utbildningen. Bedömningsunderlaget avslutas med Högskoleverkets bedömning, som normalt anges i *poäng på svensk högskolenivå* inom ramen för relevant svenskt utbildningsprogram/-område. Finns inte något direkt jämförelseobjekt anges endast poängtal på svensk högskolenivå.

Inriktning på utbildningen anges särskilt om 60-poängsnivån bedömts vara uppnådd i ett ämne. Denna gräns har valts med utgångspunkt i att 60 poäng i ett ämne normalt är ett av kraven för behörighet och antagning till svensk forskarutbildning i detta ämne. När det gäller t.ex. civilingenjörsutbildningar

²⁰ Minst ca 40 poäng praktisk-pedagogisk utbildning och ämnesstudier av viss omfattning beroende på ämnesområde/typ av lärarutbildning.

²¹ Beroende på förutbildning (och andra förhållanden) rörande aktuellt språk som studerats i utbildningslandet tillämpas avdrag för länder där t.ex. förutbildningarna i språket är kortare än i Sverige.

²² Ca 75% av utbildningen bör utgöras av ekonomisk-samhällsvetenskapliga ämnen med stödämnena, varav minst 50 procentenheter skall utgöras av företags- och/eller nationalekonomi.

eller konstnärliga utbildningar gäller av naturliga skäl delvis andra kriterier för att inriktning skall anges.

Specialisering inom ett ämne/ämnesområde anges i förekommande fall i en kommentar. När *uppsats-/examensarbete* ingått i utbildningen anges detta om den ungefärliga omfattningen uppgår till minst en halv (svensk) termin. I vissa fall anges att uppsats-/examensarbete inte ingått i utbildningen. Det görs främst när studierna i ett ämne har sådan omfattning att ett sådant arbete hade kunnat förväntas ingå, men inte gör det.

Vidare noteras t.ex. om studierna har bedrivits på deltid. Ämnen/kurser som bedöms motsvara lägst ca 10 poäng anges.

Vidare kan i bedömningsunderlaget anges om utbildningen förbereder för något speciellt yrke i utbildningslandet. Andra upplysningar som är avgörande för bedömningen noteras också.

Datorstödet används för att ta reda på om aktuell typ av utbildning bedömts tidigare och – i förekommande fall – föra in tillämpliga delar av tidigare bedömningar från den interna databasen. Det är viktigt att utländska överensstämmande utbildningar bedöms på samma sätt, om inte starka skäl talar för omprövning av tidigare bedömningar. (20, 21)

Delar av bedömningsunderlaget förs in i ett utkast till utlåtande (utlåtandekoncept). Se också bilaga 3.

Om värderingen avser en utländsk lärarutbildning (23) gäller speciella rutiner. Se vidare under rubriken *Motsvarandeprövning* nedan (27).

Utlåtandekoncept (24)

Värderingsutfallet dokumenteras i en bedömningsmening i utlåtandekonceptet. Den utländska utbildningen, i jämförelse med svensk, bedöms till omfattning (*antal poäng*), nivå (*på svensk högskolenivå*) och innehåll (*inom ramen för x-utbildning*) där så är tillämpligt. Förutom denna bedömning innehåller utkastet följande information:

- *personuppgifter (den sökandes fullständiga namn och eventuellt tidigare namn samt personnummer, i enlighet med personbevis). (Ofia har*

personuppgifter kunnat föras in i databehandlingssystemet redan vid registreringen av ansökan.),

- *nominell utbildningslängd, uttryckt i antal år,*
- *namn på erkänt lärosäte, som ansvarar för slutförd utbildning, på originalspråk – i förekommande fall i transkriberad form – och i eventuell officiell översättning till engelska samt uppgift om ort (och i förekommande fall delstat eller provins) och land,*
- *datum (år) vid slutförande,*
- *examensbenämning/-titel (motsv.) på originalspråk – i förekommande fall i transkriberad form – och i eventuell officiell översättning till engelska samt utfärdandedatum (år) för diplommet (motsv.) om detta utfärdats senare än slutförandedatum.*

Om det bedöms nödvändigt inkluderas också en ytterst kortfattad

- *kommentar med uppgift t.ex. om utbildningens huvudsakliga inriktning/ innehåll, ingående ämnen (som bedömts motsvara 10 poäng eller mer), eventuellt självständigt examensarbete, vad utbildningen förbereder för i utbildningslandet, eventuellt tillgodoräknande, "överlappningar" dvs. tillgodoräknande av stora delar av innehållet från en examen för en andra examen.*

Se vidare kapitlet *Vad är en värdering?*, för mer detaljerad information om utlåtandets innehåll.

Om kompletterande utbildning rekommenderas eller om annan information av intresse bör ges – förutom standardtexter av informativ karaktär som ges i utlåtandet – skall detta meddelas den sökande i ett följebrev – *missiv* – till utlåtandet. Detta kan gälla t.ex. hänvisning till Revisorsnämnden för upplysningar om villkor för godkännande/auktorisering som revisor för personer med utländsk ekonomutbildning specialiserad på redovisning.

Granskning i samarbete

Ett ärende utreds av en ärende- och beslutsansvarig handläggare som är landspecialiserad. Därutöver deltar i processen två handläggare, en som s.k.

ämnesjusterare och en som s.k. landjusterare av det missiv- respektive utlåtandekoncept som utredningen lett fram till. Ämnesjusteraren granskar den ämnesmässiga delen, dvs. den utländska utbildningens jämförelse med svensk utbildning och eventuell ämnesinformation i missivet, medan landjusteraren korrekturläser och granskar att personuppgifter, m.fl. är korrekt återgivna. Berörda handläggare samråder vid behov redan i inledningsskedet av utredningsprocessen. En ständig strävan är att säkerställa hög tillförlitlighet och ”konsistens” i värderingarna. Om ett ärende är mycket komplicerat eller inbegriper principiella överväganden kan det diskuteras på ett handläggarmöte, varigenom alla handläggare inom verksamheten involveras. Det gäller givetvis i de fall överväganden måste göras, som kan få återverkningar på bedömningar av utbildning från övriga länder. Det kan också gälla t.ex. situationer där det är angeläget att som en bakgrund till den värdering som skall göras få en bred översikt över bedömningar av liknande utbildningar från andra länder och där allas sakkunskap är viktig för en allsidig belysning.

Utlåtande och missiv

Med hjälp av datasystemet skrivs utlåtandet ut på speciellt papper. Ärendet undertecknas av beslutsfattande handläggare och förses, av säkerhetsskäl, medpräglat sigill med speciell utformning. Utlåtandet (se t.ex. bilaga 1.f) expedieras i original till den sökande tillsammans med missiv (se exempel, bilaga 1.g) med kopior för kännedom till eventuell kontaktperson (26).

Förutom utlåtandemissivet sänds – i tillämpliga fall – någon av följande informationsskrifter till den sökande:

- *Angående Din utländska utbildning inom det lantbruksvetenskapliga området*, informationsbrev 1997-03-12 från Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) (bifogas agronom-, hortonom-, jägmästar- och landskapsarkitektutbildningar som kan behöva kompletteras för yrkesverksamhet i Sverige).
- *En härlig resa mot en intressant framtid: Information om socionomutbildningen*, informationsbroschyr utarbetad av Akademikerförbundet SSR i samarbete med de institutioner vid svenska universitet/högskolor som ger socionomutbildning (bifogas socionomutbildningar).

- *Information om godkännande och auktorisation av revisorer*, informationskrift 1997-10-03 från Revisorsnämnden (RN) (bifogas ekonomutbildningar med inriktning mot företagsekonomi och specialisering på redovisning/revision),
- Informationsblad utgivet 1991-05-15 av Civilingenjörsförbundet (CF) (bifogas civilingenjörsutbildningar om minst 120 poäng).
- Informationsblad utgivet av Svenska arkitekters riksförbund (SAR) (bifogas arkitektutbildningar om minst 160 poäng).
- *Utländska jurister i Sverige – utbildning och behörighet*, sammanställd av JUSEK 1994 (bifogas juristutbildningar).

Sluthantering

Vissa eventuella originalhandlingar som den sökande bifogat sin ansökan återsänds i rekommenderat brev tillsammans med utlåtande och missiv. Ärendet arkiveras. Akten ligger arkiverad under en av Riksarkivet fastställd tid på Högskoleverket.

Med hjälp av en speciell rutin i dataprogrammet lagras valda uppgifter från bedömningen i den interna databasen (se också bilaga 3). (26)

Motsvarandeprövning (prövning enligt skollagen) (27)

För anställning utan tidsbegränsning som lärare i det offentliga skolväsendet krävs enligt skollagen 2 kap. 4§ (1985:1100 ändr. 1997:1212) att den sökande genomgått svensk lärarutbildning med huvudsaklig inriktning mot den undervisning anställningen avser eller därmed jämställd lärarutbildning i ett annat nordiskt land eller ett annat land som tillhör EU eller EFTA. Om den sökande har genomgått en annan högskoleutbildning kan Högskoleverket, efter ansökan och prövning, förklara att den i huvudsak motsvarar sådan utbildning som skollagen kräver.

Sökande med lärarutbildning från ett land som tillhör EU eller EFTA får av Högskoleverket skriftlig information om att värdering av utbildningen inte är nödvändig eftersom sådan utbildning enligt skollagen jämföras med svensk utbildning (se bilaga 1.h). (7)

När det gäller övriga sökande med utländsk lärarutbildning som önskar arbeta som lärare i Sverige skall handläggaren göra en motsvarandeprövning (27). Efter sedvanlig utredning förklarar handläggaren med hänvisning till värderingsutlåtandet:

- att utbildningen i huvudsak bedöms motsvara svensk eller därmed jämförbar lärarutbildning (se även s. 24). Detta görs i en motsvarande-förklaring undertecknad av en särskild beslutsfattare (ansvarig för området lärarutbildningar) och handläggaren. Motsvarande-förklaringen sänds tillsammans med utlåtandet till den sökande med kopia till eventuell kontaktperson (se bilaga 1.j). (28)

eller

- att utbildningen inte kan anses i huvudsak motsvara svensk eller därmed jämförbar lärarutbildning. Ett beslut innebärande ett avslag undertecknat av beslutsfattaren och handläggaren, utfärdas (se bilaga 1.i). Detta sänds tillsammans med utlåtandet till den sökande med kopia till eventuell kontaktperson. (29) Detta beslut kan enligt skollagen inte överklagas.

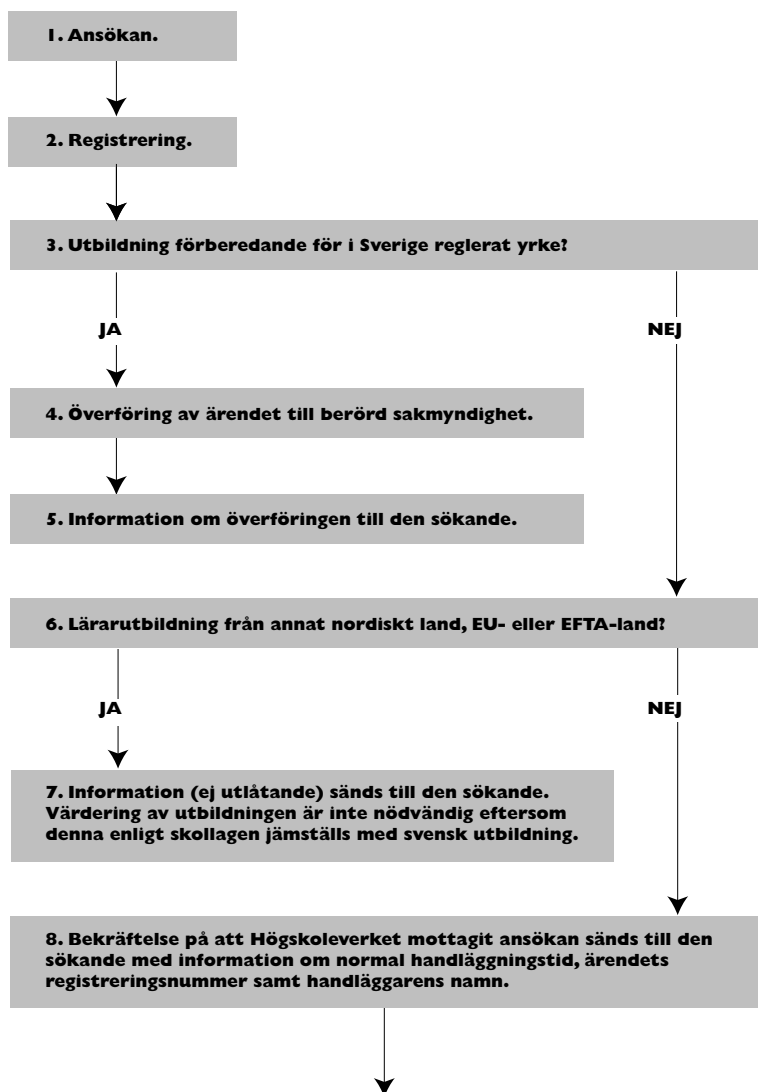
Omprövningsbegäran (30)

Den sökande kan begära omprövning av Högskoleverkets värdering (dvs. dels av värdering som resulterat i ett utlåtande, dels av värdering som resulterat i ett brev). En sådan begäran registreras (31) och prövas (32). För att en förnyad prövning skall resultera i en omvärdering krävs normalt att det kan påvisas att värderingen baserats på felaktiga fakta eller att nya fakta, som påverkar värderingen och som kan dokumenteras på ett acceptabelt sätt, framkommit. (33, 34)

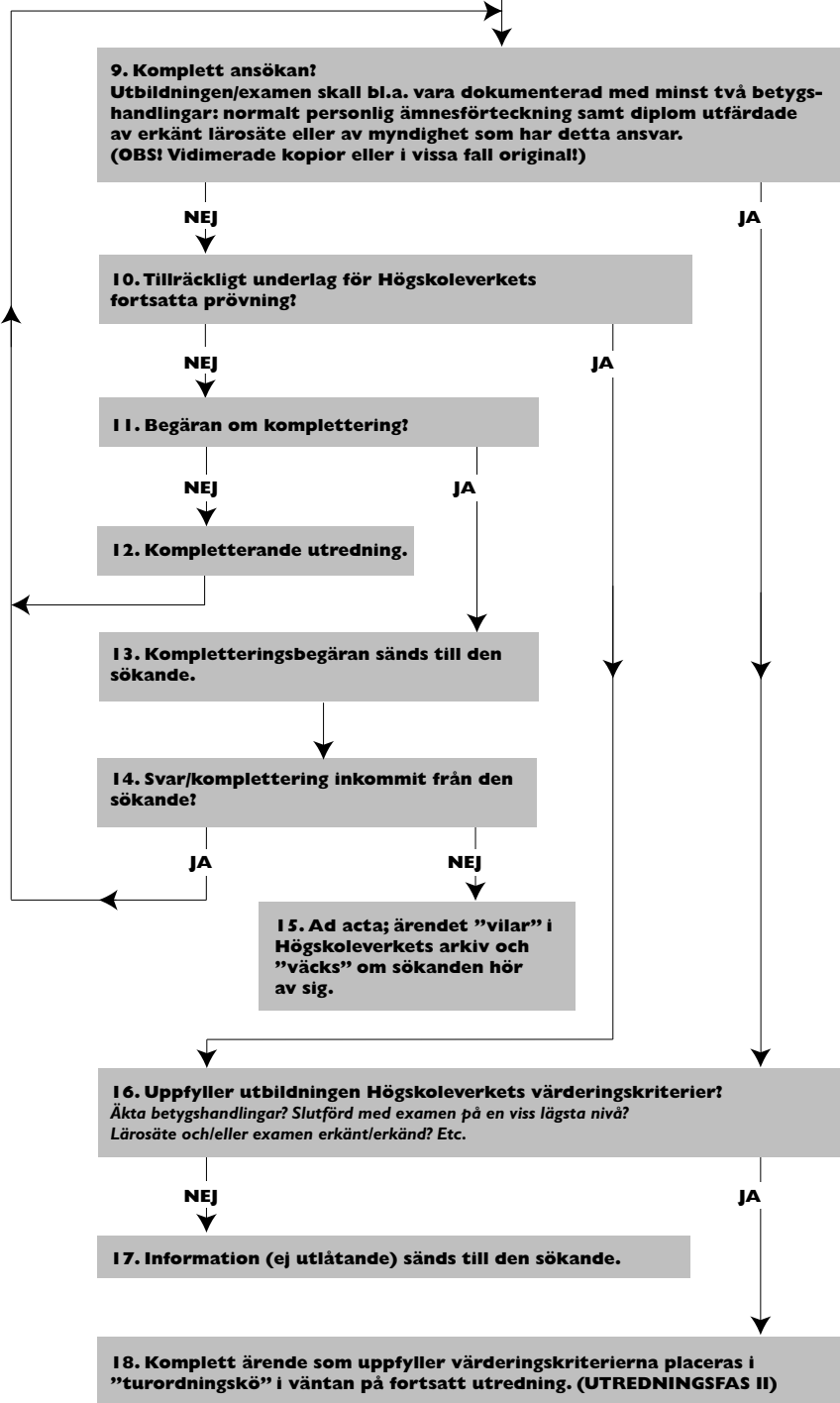
Om omprövningen leder till ändrad värdering skall originalutlåtandet begäras in och ett nytt utlåtande utfärdas. (35)

Flödesschema
Handläggning av ansökningar om värdering av utländsk högre utbildning

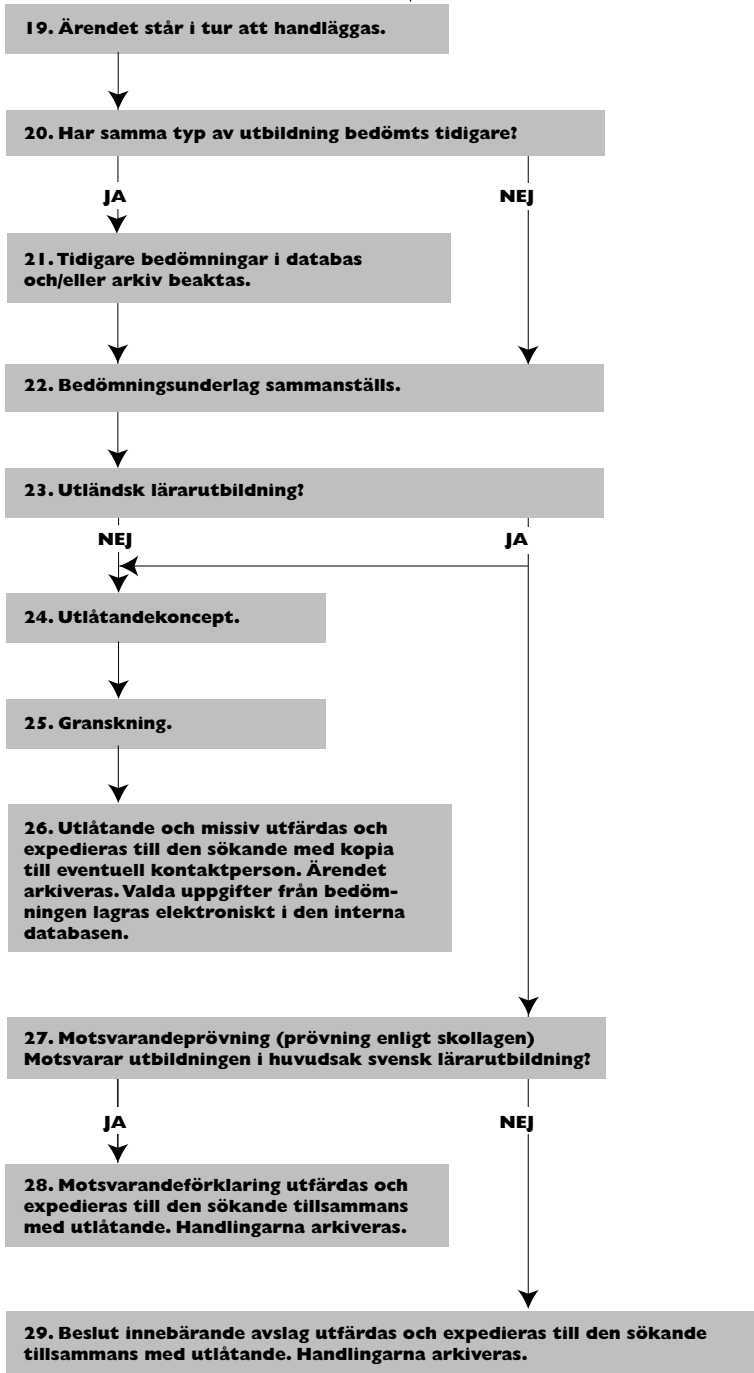
Utredningsfas I



forts. Utredningsfas I



Utredningsfas II



Omprovning

30. Omprovningsbegäran från den sökande.

31. Registrering.

32. Omprovning. För att en förnyad provning skall resultera i en omvärdering krävs normalt att det kan påvisas att värderingen baserats på felaktiga fakta eller att nya fakta, som påverkar värderingen och som kan dokumenteras på ett acceptabelt sätt, framkommit. Omvärdering?

NEJ

33. Information om att omvärdering ej kan göras sänds till den sökande. Högskoleverkets skäl för detta anges i informationsbrevet.

JA

34. Omvärdering görs i enlighet med vad som tidigare redovisats ovan under UTREDNINGSFAS II.

35. Innan nytt utlåtande kan utfärdas måste den sökande ha returnerat det gamla utlåtandet till Högskoleverket.

BILAGA I.a

*Blankett för ansökan om värdering av utländsk högskoleutbildning
samt information*

BILAGA I.b

Exempel på brev med bekräftelse på att Höskoleverket mottagit ansökan

BILAGA I.c

Underlag vid bedömning av utländsk högre utbildning – några landexempel

AUSTRALIEN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över *Degree: BA, BSc, MA* m.fl.

Ämnesförteckning (motsv.)

Cumulative Transcript of Record (Academic Transcript of Record)

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Handbook

Student Handbook

Calendar

DANMARK

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Eksamensbevis eller *Diplom* eller *Bevis for bestået eksamen*

Ämnesförteckning (motsv.)

Karakterudskrifter med uppgift om *årsverk* (motsv.) i varje ämne

Pensum. Opgivelser til den enkelte eksamen

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Lektionskatalog

Studiehandbog

Studieordning

Eksamensordning

FILIPPINERNA

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över *Degree*, t.ex. *BA*, *BSc*, *MA* m.fl.

Ämnesförteckning (motsv.)

(*Academic*) *Transcript of Record* i original

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Course Handbook

Prospectus

FRANKRIKE

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

T.ex.:

Diplôme de ... utfärdat av franska staten ("diplôme national") alt. av en skola tillsammans med fransk utbildningsmyndighet ("diplôme visé") eller *Attestation de licence*, *Attestation de maîtrise* m.fl. utfärdat av universitet

Ämnesförteckning (motsv.)

T.ex.:

Relevé des matières et notes de (t.ex. *DEUG*) (innehåll och betyg)

Relevé de notes (innehåll och betyg)

Relevé d'unités de valeur (innehåll och omfattning)

Liste des éléments (alt. *enseignements*) *constitutifs de la formation* (innehåll och betyg, ev. omfattning)

Relevé de notes d'examens (innehåll och betyg)

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Programme (timtal och kursrubriker)

Notice de renseignements (timtal och kursrubriker)

Organisation des études (kursinnehåll)

Guide des études (utbildningens uppläggning)

INDIEN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över *Degree* – *BA, BSc, MA* m.fl.

Ämnesförteckning (motsv.)

Statement of Marks/Marks Certificate (motsv.) för samtliga läsår/terminer

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Syllabus

IRAN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över *lisans-karshenasi*

Ämnesförteckning (motsv.)

Transcript of records

ITALIEN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Diploma t.ex. *Diploma di Laurea, Diploma di Licenza*

Ämnesförteckning (motsv.)

Certificato med angivande av

- *corsi di Laurea*

- *esami di profitti*

Om examen avlagts relativt nyligen och diplommet ännu inte erhållits, kan det ersättas av ett intyg från universitetet över att examen avlagts.

JAPAN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över examen – *Gakushi no Gakui* ("Bachelor's Degree"); *Shushi no Gakui* ("Master's Degree")

Ämnesförteckning (motsv.)

Betygs- och ämnesförteckning på japanska och i översättning

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

Utbildningskatalog från aktuellt universitet

f.d. JUGOSLAVIEN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Diploma – ДИПЛОМА – med underskrifter och präglad stämpel

Ämnesförteckning

Upisnica (Index), Indeks Kolegija, Uvjerenje o polozenim ispitima

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Nastavni plan

Nastavni program

KANADA

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över *Degree* – BA, BSc, MA m.fl.

Ämnesförteckning (motsv.)

Official transcript of academic record/Relevé de notes (Relevé officiel)

(Den sökande måste begära att det kanadensiska universitetet skall skicka ett official transcript i obrutet kuvert direkt till Högskoleverket)

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

University Calendar

Annuaire général/Répertoire

KINA

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över examen- *Xueshi Xuewei* ("Bachelor's Degree"); *Shuoshi Xuewei* ("Master's Degree")

(ev. bevis (diplom/intyg) över slutförd utbildning – *Biye Zhengshu*; *Biye Wenping*)

Ämnesförteckning (motsv.):

Betygs- och ämnesförteckning på kinesiska och i översättning

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

Kursplan (motsv.) med angivande av studieenheter/timantal för varje kurs samt omfattning av i utbildningen ingående praktik på terminstid

NORGE

Personligt utställda handlingar

Examensbevis:

Avlagd examen och/eller erhållen *grad* eller *tittel*

Vitnemål, t.ex. *cand.mag vitnemål*

Ämnesförteckning (motsv.)

Karakterutskrift (med uppgift om antal *vektall* (motsv.) i varje ämne)

Pensumliste

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Studieplan

Studiehåndbok

Studiekatalog/forelesningskatalog

POLEN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Dyplom

Ämnesförteckning (motsv.)

Indeks (tentamensbok) eller *Wyciąg z indeksu* (officiellt utdrag från tentamensboken utställt av universitetet/högskolan)

RYSSLAND

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

ДИПЛОМ – diplom över avslutad högskoleutbildning – om diplomet är tvåspråkigt skickas båda sidorna (på ryska och på ett annat språk). (Högst upp på handlingen anges diplomets nummer!)

Ämnesförteckning (motsv.)

*ВЫПИСКА ИЗ ЗАЧЕТНОЙ ВЕДОМОСТИ, приложение к диплому... –
VYPISKA IZ ZATJOTNOJ VEDOMOSTI, pridlozjenije k diplomu ... –*

Ämnesförteckning som ges som bilaga till alla högskolediplom. Om bilagan är tvåspråkigt skickas båda versionerna. (Det är samma nummer på ämnesförteckningen som på diplomet!)

Om bilaga till diplomtet (*ВЫПИСКА ИЗ ЗАЧЕТНОЙ ВЕДОМОСТИ*)
inte anger kursomfattning i timmar för alla ämnen behövs även:

АКАДЕМИЧЕСКАЯ/АРХИВНАЯ СПРАВКА-

АКАДЕМИТЈЕСКАЈА/АРХИВНАЈА СПРАВКА – Ämnesförteckning med
alla kurser angivna termin efter termin eller med sammanlagda timmar för
varje ämne eller

УЧЕБНЫЙ ПЛАН (ЛИЧНЫЙ)–

УТЈЕВНУЈ PLAN (ЛИТЈНУЈ) – personlig utbildningsplan

SPANIEN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Diploma / Título Universitario Oficial t.ex. Licenciado, Ingeniero

Ämnesförteckning (motsv.)

certificación académica personal

certificado de estudios (gärna med uppgift om antal *créditos* eller *horas semanales*/veckotimmar/*i varje ämne*)

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Plan de estudios finns tex tillgänglig i

- *Guía de la Universidad*

- *Guía del Alumno*

- *Boletín Oficial del Estado*

Om examen avlagts relativt nyligen och diplomtet inte har utfärdats ännu,
går det bra med ett intyg från universitetet om rätt att få ut examen och kvitto
över betald avgift (*ha satisfecho la cantidad de pesos, en concepto de tasas por
expedición e impresión del Título Universitario de Licenciado en eller dyl.*)

STORBRITANNIEN

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över *Degree*, t.ex. *BA, BSc, MA* m.fl.

Ämnesförteckning (motsv.)

(Academic) Transcript of Record

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Syllabus

Course Handbook

Prospectus

TYSKLAND

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Zeugnis avseende *Vordiplomprüfung (Zwischenprüfung* eller motsv.)

Diplom t.ex. *Magister Artium, Diplom-Physiker, Erste Staatsexamen,*

Zweite Staatsexamen

Ämnesförteckning (motsv.)

Prüfungszeugnis avseende *Diplomprüfung*

Studienbuch med *Semesterwochenstunden (SWS)*, (OBS! Anger oftast plane-
rade studier, ingen garanti för genomförda studier)

Scheine, t.ex. *Studienscheine, Belegblätter, Leistungsnachweise*

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

T.ex.:

Studienordnung/Prüfungsordnung

Studienhandbuch

Studienplan

USA

Personligt utställda handlingar

Examensbevis

Bevis över *Degree* – *BA, BSc, MA* m.fl.

Ämnesförteckning (motsv.):

Official transcript of academic record

(Den sökande måste begära att det amerikanska universitetet skall skicka ett official transcript i obrutet kuvert direkt till Högskoleverket)

Allmänt informationsmaterial om utbildningarnas upp- läggning, kurser, kursinnehåll, omfattning, m.m.

University Catalogue

Student Handbook

BILAGA I.d

Exempel på kompletteringsbegäran

BILAGA I.e

Exempel på informationsbrev då utlåtande ej kan utfärdas

BILAGA I.f

Exempel på Högskoleverkets värderingsutlåtanden

BILAGA I.g

Exempel på missiv – följebrev till värderingsutlåtande

BILAGA I.h

*Exempel på information: lärarutbildning från EU-land med
tillhörande bilaga (se nästa sida)*

BILAGA I.i

*Exempel på beslut innebärande avslag (efter motsvarandeprövning)
med tillhörande utlåtande (se nästa sida)*

BILAGA I.j

Exempel på motsvarandeförklaring med tillhörande utlåtande (se nästa sida)

BILAGA I.k

Betygshandlingar som utlåtandet i figur 1.a är baserat på

Bilaga 2

Bakgrundsmaterial vid värdering

Nedan redovisas de huvudtyper av källor som Högskoleverket använder vid värdering av utländsk högskoleutbildning. Det förtjänar att påpekas att en källkritisk hållning är av högsta vikt. Bedömningsunderlagets uppgifter bör vara bekräftade av flera av varandra oberoende och pålitliga källor för att en så tillförlitlig och rättvisande värdering som möjligt skall kunna göras. I Högskoleverkets bibliografi (se nedan under *Handböcker...* och under *Litteraturlista* sist i rapporten) förtecknas en rad av dessa källor mera utförligt.

Betygshandlingar

Beträffande Högskoleverkets krav vad gäller betygshandlingar nödvändiga för värdering, se bl.a. kapitlet *Värderingskriterier* samt bilaga 1.c och Högskoleverkets ansökningsblankett (*Ansökan om värdering av utländsk högre utbildning*) som utgör bilaga 1.a till denna rapport.

Högskoleverkets referensmaterial

Tidigare ärenden i arkiv (tidigare bedömningsunderlag), databas, och annan dokumentation samt handläggarnas samlade erfarenhet och kompetens.

Information från utbildningsmyndigheter (motsv.)

Utbildningsmyndigheter (motsv.) ansvariga för erkännande av lärosäten och examensrättsprövning (motsv.) i respektive land. Skol- och högskolelagar och -förordningar.

Information från aktuella högskolor

Utbildningsbeskrivningar från de svenska och utländska lärosätena (kurskataloger, hemsidor, direkta förfrågningar, etc.)

Information från organisationer

Information från andra ENIC-/NARIC-organisationer m.fl. samt yrkesorganisationer, t.ex. för tekniska utbildningar *Fédération Européenne d'Associations Nationales d'Ingénieurs (FEANI)*.

Handböcker och tidskrifter samt Internet

Se speciellt den bibliografi – *Selected Bibliography* – som produceras av Högskoleverket. Bibliografin förtecknar bl.a. de viktigaste handböckerna om utländska utbildningssystem etc. som används vid värdering av utländsk högskoleutbildning. Bibliografin uppdateras och förbättras kontinuerligt. Inom kort kommer denna bibliografi att bli tillgänglig i elektronisk form. Högskoleverket utvecklar nämligen – på initiativ och med stöd av EU-kommissionen – en bibliografidatabas, som skall bli tillgänglig även för externa användare via Högskoleverkets hemsida (*www.hsv.se*). Databasen planeras att tas i drift under 1998. Andra källor som kan nämnas är ASKen²³ och motsvarande utländska databaser från vilka information om respektive lands lärosäten och utbildningsprogram kan hämtas. Språklexikon och aktuella kartböcker utgör också viktiga källor.

Kompletterande källor

Information från den sökande, svenska och utländska ambassader, svenska och utländska lärosäten, diskussionslistor på Internet etc.

Konventioner etc.

Europarådet

- European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities (1953, ETS No. 15) and its Protocol (1964, ETS No. 49)
- European Convention on the Equivalence of Periods of University Study (1956, ETS No. 21)

²³ Automatiska StudieKatalogen, som är de svenska universitetens och högskolornas gemensamma utbildningsdatabas. Högskoleverket har ett samordnande ansvar för produktion och tillhandahållande av databasen, som nås på adress *http://asken.hsv.se*

- European Convention on the Academic Recognition of University Qualifications (1959, ETS No. 32)
- European Convention on the General Equivalence of Periods of University Study (1990, ETS No. 138)
- General Declaration on the European Equivalence Conventions (adopted by the Standing Conference on University Problems - CC-PU and taken note of by the Committee of Ministers 1992)
- Principles of Good Practice in Academic Recognition Procedures (taken note of by the Committee of Ministers 1992)

Unesco

- Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the states belonging to the Europe Region (1979)

Europarådet och Unesco

- Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region (Lisbon, 1997)

EU

- Rådets direktiv av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (89/48/EEG)
- Rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG

Norden

- Nordiska Ministerrådets beslut 1975-06-12 angående nordisk tentamensgiltighet
- Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning (sept. 1996; trädde i kraft i maj 1997)

Bilaga 3

Datasystemet

1989 påbörjades utvecklingen av ett datastöd som bygger på Hypercard. Detta datasystem, kallat NARICData, har utvecklats kontinuerligt i samarbete mellan konsult och handläggare. Det är ett helt specialanpassat ärendehanteringssystem och ett värdefullt och tidsbesparande hjälpmedel, främst i den rutinmässiga delen av handläggningsarbetet men också för sökande av information om tidigare ärenden.

För kommunikation med den sökande finns i dataprogrammet färdiga mallar med standardtexter. För kompletteringsbegäran, avskrivning, utlåtandekoncept, utlåtande, missiv och övriga handlingar som skrivs ut finns särskilda menyer inlagda som handläggaren kompletterar vid behov med land- och ämnesspecifika texter.

Uppgifter, t.ex. universitetsnamn, examina och bedömningar, från tidigare bedömda utbildningar lagras i en databas och kan tas fram och appliceras på liknande ärenden. Vid sammanställning av utlåtandekoncept för ett nytt ärende räcker det – förutsatt att ett liknande ärende tidigare arkiverats och förts till databasen – att skriva ett par bokstäver i universitetets namn eller i examensbenämningen för att den korrekta stavningen skall överföras från databasen. Om flera alternativ med samma begynnelsebokstäver finns lagrade erbjuder datorn handläggaren en lista över samtliga alternativ.

Databasen byggs successivt ut och omfattar för närvarande ca 15 000 bedömningar. Ett urval ur denna databas omfattande 5 000 bedömningar finns tillgängligt i en extern databas, som kan nås via Internet under adress:

<http://www.hsv.se/NARICDb/NARIC.html>

Databasen upptar individuella prövningar vilket innebär att det inte går att dra några generella slutsatser om en utbildning från ett visst land, även om universitet, examensår och examen är desamma som i databasen. Utbildningssektorns komplexitet gör att ett datasystem heller aldrig kan fungera som ett

slags facit över vad en utbildning är ”värd” i ett annat land. Informationen torde ändå kunna vara användbar som vägledning för arbetsgivare, arbetsförmedlingar, universitet och högskolor, m.fl. vid nivåbedömning av utländska utbildningar.

Bilaga 4

Litteraturlista

I bilaga 2 redovisas de huvudtyper av källor som Högskoleverket använder vid värdering av utländsk högskoleutbildning. En utförligare förteckning över publikationer som är användbara i detta sammanhang ges i *Selected Bibliography: Publications relevant for assessment of foreign educational credentials, Fourth edition* (Stockholm, 1994).

Värderingsverksamheten har under årens lopp publicerat en rad andra faktablad, rapporter och skrifter. Exempel på sådana publikationer ges nedan.

A comparative study on the evaluation of foreign academic credentials in 9 European countries: the Federal Republic of Germany, the Netherlands, Sweden, Greece, the United Kingdom, Italy, Austria, Yugoslavia, Poland, Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) (Stockholm, 1991)

Angående erkännande av amerikansk högre utbildning: värdering och ackreditering, Högskoleverket (Stockholm, 1996)

Arkitektdirektivet om ömsesidigt erkännande av arkitektutbildning, Högskoleverket (Stockholm, 1996)

Det första generella EG-direktivet om erkännande av minst treårig yrkesinriktad högskoleutbildning & det andra generella EG-direktivet om erkännande av yrkesinriktad gymnasial eller postgymnasial utbildning kortare än tre år, Högskoleverket (Stockholm, 1996)

Ekonomutbildningar i dåvarande Jugoslavien, Internationellt faktablad, nr 3, Högskoleverket (Stockholm, 1996)

Erkända och icke erkända Business Schools, m.fl., av amerikansk och internationell typ i Europa och USA, Verket för högskoleservice (VHS) (Stockholm, 1994)

Higher education in Ghana: Information update, Universitets- och högskole-
ämbetet (UHÄ) (Stockholm, 1988)

*Högre utbildning i Europa: EG-ländernas utbildningssystem – en översiktlig
presentation*, Verket för högskoleservice (VHS) (Stockholm, 1994)

Information om erkännande av studier utomlands, Högskoleverket (Stock-
holm, 1997)

Juristutbildningar i dåvarande Jugoslavien, Internationellt faktablad, nr 4,
Högskoleverket (Stockholm, 1996)

Sample educational records from the former USSR, Verket för högskoleservice
(VHS) (Stockholm, 1992)

Seminarium om indisk och kinesisk universitetsutbildning, Oslo 21 juni 1988,
Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) (Stockholm, 1998)

Svenska examina före och efter 1993 med översättningar till engelska, Verket för
högskoleservice (VHS) (Stockholm, 1993)

Swedish education: An overview, Verket för högskoleservice (VHS) (Stock-
holm, 1993)

Swedish higher education, Högskoleverket (Stockholm, 1997)

Tekniska utbildningar i dåvarande Jugoslavien, Internationellt faktablad, nr
5, Högskoleverket (Stockholm, 1996)

*Tekniska utbildningar i EG- och EFTA-länderna: Professionellt och akademiskt
erkännande m.m.*, Verket för högskoleservice (VHS) (Stockholm, 1993)

Teacher education in Sweden, Verket för högskoleservice (VHS) (Stockholm,
1994)

The Swedish NARIC/ENIC, Högskoleverket (Stockholm, 1997)

Tillgodoräknande och ackreditering i USA, Högskoleverket (Stockholm,
1996)

USA: Ett urval av handböcker och tidskrifter med information om institutioner, utbildningsprogram och ackreditering, Högskoleverket (Stockholm, 1996)

USA: Select bibliography – resources with information on the educational system, higher education institutions, programmes and accreditation, Högskoleverket (Stockholm, 1998)

USA: Overview of accrediting bodies & transfer credit policies in the U.S. and recognition in Sweden of U.S. higher education institutions/programme, Högskoleverket (Stockholm, 1997)

Utländska tekniska utbildningar: Sammanställning och värdering, Högskoleverket (Stockholm, 1996)

Utbildning i det forna Jugoslavien – beskrivning och värdering, Högskoleverket (Stockholm, 1994)

I ”Handbok för bedömning av utländsk gymnasieutbildning” revideras och sammanställs årligen riktlinjer – rörande fler än hundra länder – som underlag för behörighetsbedömning vid antagning till svensk högre utbildning. Riktlinjerna tas fram i samarbete mellan Verket för Högskoleservice (VHS), universitet/högskolor och Högskoleverket:

Handbok för bedömning av utländsk gymnasieutbildning 1998/99, Verket för högskoleservice (VHS) (Stockholm, 1998)

Nedanstående lista upptar skrifter som behandlar metodik och grundläggande principer vid erkännande och värdering av utländsk högskoleutbildning och/eller utvecklingen inom området.

Commission of the European Communities, *Commission communication on recognition of qualifications for academic and professional purposes*, (COM (94) 596 final) (Brussels, 1994)

Council of Europe, *Draft Recommendation on General Procedures and Criteria for the Assessment of Foreign Qualifications: Fifth draft following the meetings of the ENIC/NARIC Networks and the Working Party held in Helsinki on 8-11 June 1997*; Secretariat memorandum prepared by the Directorate of Education, Culture and Sport (Higher Education and Research Division), (DECS-HE 97/42 rev.) (Strasbourg, 1997)

Dalichow, F., *Degrees and other Qualifications: International Equivalence i The Encyclopedia of Higher Education*, eds. Clark, B.R. & Neave G.R. (Oxford, 1992), vol. 2, s. 877–885.

Dalichow, F., *Criteria and procedures for the recognition of foreign qualifications*, Higher Education in Europe, Vol. XXI, No. 4, 1996, s. 26–38.

de Bruin, L.A., *What is credential evaluation: background and methodology*, “paper“ presenterat vid 6th Annual EAIE (European Association for International Education) Conference, London, 1994

Fletcher, A. & Aldrich-Langen, C., *The Milwaukee Symposium: Refining the Methodology for Comparing U.S. and Foreign Educational Credentials*, Projects for International Education Research, NAFSA: Association of International Educators (Washington, 1997) (Internet: <http://www.nafsa.org/educator/milsymp/intro.html>)

Frey, J. S., *Basic Principles for the Evaluation of Educational Credentials*, Educational Credentials Evaluators, Inc. (Milwaukee, 1990), 1 sida

Gottschal, P., *Visum perspectief 4: Levels and the pluriformity of higher education; on comparing curricula* (The Hague, 1992)

Hildebrand, M., *A comparative study on the evaluation of foreign academic credentials in 9 European countries: the Federal Republic of Germany, the Netherlands, Sweden, Greece, the United Kingdom, Italy, Austria, Yugoslavia, Poland*, Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) (Stockholm, 1991)

Kouwenaar, K., *Recognition instruments in Europe*, Higher Education in Europe, Vol. XIX, No. 2, 1994, s. 7–26.

Mitter, W., *Comparative Education i The Encyclopedia of Higher Education*, eds. Clark, B.R. & Neave G.R. (Oxford, 1992), vol. 3, s. 1788–1797.

Oberschelp, P., *Finding your way through the file; establishing equivalency by standard patterns of evaluation*, “paper“ presenterat vid 4th Annual EAIE (European Association for International Education) Conference, Berlin, 1992

Provincial Assessment Committee – Canada, *General Guiding Principles for Good Practice in the Assessment of Foreign Credentials (Working Paper)*, February 1997 (Internet: <http://www.cmec.ca/cicic/pubs/prncpen.htm>)

Sianou, M., *Criteria and Methods in the Evaluation of Foreign Educational Credentials*, “paper“ presenterat vid NAFSA: Association of International Educators 47th Annual Conference, New Orleans, 1995

Högskoleverkets rapportserie

Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor
Bilagor:

- Bilaga 1: Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
- Bilaga 2: Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Högskoleverkets rapportserie 1995:1 R

Grundskollärautbildningen 1995

Högskoleverkets rapportserie 1996:1 R

Examensrättsprövning – Utbildning i biodynamisk odling

Högskoleverkets rapportserie 1996:2 R

Tillsynsrapport – Avgiftsfri utbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:3 R

Examensrättsprövning – Konstnärlig kandidat- och magisterexamen

Högskoleverkets rapportserie 1996:4 R

Examensrättsprövning – Kyrkomusikalisk utbildning vid Skändalsinstitutet

Högskoleverkets rapportserie 1996:5 R

Kvalitetsarbete vid universitet och högskola

Högskoleverkets rapportserie 1996:6 R

Vårdutbildningar i högskolan – En utvärdering

Högskoleverkets rapportserie 1996:7 R

Årsrapport för universitet och högskolor 1994/95

Högskoleverkets rapportserie 1996:8 R

Forskarutbildningen inom det språkvetenskapliga området

– En utvärdering

Högskoleverkets rapportserie 1996:9 R

The National Quality Audit of Higher Education in Sweden

Högskoleverkets rapportserie 1996:10 R

Avgiftsbelagd utbildning i privat regi – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1996:11 R

Kriterier för benämningen universitet – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1996:12 R

Kvinnor och män i högskolan. Från gymnasium till forskarutbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:13 R

Swedish Universities & University Colleges 1994/95

– Short Version of Annual Report

Högskoleverkets rapportserie 1996:14 R

Examensrättsprövning – Teologisk utbildning vid frikyrkliga seminarier och vid Umeå universitet

Högskoleverkets rapportserie 1996:15 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Borås

Högskoleverkets rapportserie 1996:16 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet

Högskoleverkets rapportserie 1996:17 R

Examensrättsprövning – Uppföljning av teologisk utbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:18 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Jönköping

Högskoleverkets rapportserie 1996:19 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlstad

Högskoleverkets rapportserie 1996:20 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lärarhögskolan i Stockholm

Högskoleverkets rapportserie 1996:21 R

Högskoleprovet – Genom elva forskares ögon

Högskoleverkets rapportserie 1996:22 R

Högskola på Gotland

Högskoleverkets rapportserie 1996:23 R

Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning av Högskolan i Kalmar, Karlstad, Växjö, Örebro samt Mitthögskolan och Mälardalens högskola

Högskoleverkets rapportserie 1996:24 R

Årsrapport för universitet & högskolor 1994/95 – Kortversion

Högskoleverkets rapportserie 1996:25 R

Förslag till meritvärdering vid urval på betyg – Högskoleverkets förslag till meritvärdering av nya och gamla gymnasiebetyg m.m.

Högskoleverkets rapportserie 1996:26 R

Redovisning vid universitet och högskolor – Rapport till regeringen

Högskoleverkets rapportserie 1996:27 R

Quality Audit of Uppsala University

Högskoleverkets rapportserie 1996:28 R

Tillsynsrapport – Förfarande med inaktiva doktorander

Högskoleverkets rapportserie 1996:29 R

Examensrättsprövning – Prövning av medieutbildningen vid Mediehögskolan i Uppsala

Högskoleverkets rapportserie 1996:30 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid fem lärosäten

Högskoleverkets rapportserie 1997:1 R

Högskoleutbildningar inom vård och omsorg – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1997:2 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan Kristianstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:3 R

Examensrättsprövning – Lärarutbildning vid högskolorna i Borås och Halmstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:4 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Örebro

Högskoleverkets rapportserie 1997:5 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan Dalarna

Högskoleverkets rapportserie 1997:6 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Operahögskolan i Stockholm

Högskoleverkets rapportserie 1997:7 R

Kvalitet och förändring

Högskoleverkets rapportserie 1997:8 R

Rekryteringsmål för kvinnliga professorer – ett regeringsuppdrag

Högskoleverkets rapportserie 1997:9 R

Examensrättsprövning – Utbildningar vid Södertörns högskola

Högskoleverkets rapportserie 1997:10 R

Examensrättsprövning – Grundskolläraryxamen vid Högskolan i Falun/

Borlänge, Högskolan i Jönköping och Högskolan i Kristianstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:11 R

Examensrättsprövning – Utbildningar vid Företagsekonomiska Institutet,

Stockholms Musikpedagogiska Institut och Högskolan i Gävle/Sandviken

Högskoleverkets rapportserie 1997:12 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlskrona/

Ronneby

Högskoleverkets rapportserie 1997:13 R

Examensrättsprövning – Utbildning i pedagogiskt drama vid tre folkhögskolor

Högskoleverkets rapportserie 1997:14 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Gävle/

Sandviken

Högskoleverkets rapportserie 1997:15 R

Poänggivande uppdragsutbildning i högskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:16 R

Årsrapport för universitet & högskolor 1995/96

Högskoleverkets rapportserie 1997:17 R

- Swedish Universities & University Colleges 1995/96
– Short Version of Annual Report
Högskoleverkets rapportserie 1997:18 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1995/96 – Kortversion
Högskoleverkets rapportserie 1997:19 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mälardalens högskola
Högskoleverkets rapportserie 1997:20 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Danshögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:21 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungliga Musikhögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:22 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lunds universitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:23 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Halmstad
Högskoleverkets rapportserie 1997:24 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Kalmar
Högskoleverkets rapportserie 1997:25 R
- Kandidat- och magisterexamen vid Kungliga Musikhögskolan
– Examenrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:26 R
- Uppföljning av resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning – ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1997:27 R
- Bilateralt forskningssamarbete med Östeuropa – ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1997:28 R
- Läkarutbildningen i Sverige – hur bra är den?
Bilagor:
• Självvärderingar och extern bedömning
• Vad säger studenterna om läkarutbildningen?
• Vad säger AT-läkare, handledare och examinatorer om läkarutbildningen?
Högskoleverkets rapportserie 1997:29 R
- Apotekarutbildningen vid ytterligare en högskola? – Ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1997:30 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mitthögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:31 R
- Gymnasieläroexamen vid Högskolan Dalarna, Luleå tekniska universitet och Mitthögskolan – Examenrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:32 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor
Bilagor:
• Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
• Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:33 R
- Konstnärlig högskoleexamen i konst och design vid fem hantverksskolor
– Examenrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:34 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Konsthögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:35 R
- Examensmål för läroexamina
Högskoleverkets rapportserie 1997:36 R
- Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning av Högskolan i Halmstad, Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Högskolan i Örebro, Idrottshögskolan samt Mitthögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:37 R
- Magisterexamensprövning vid elva högskolor – Examenrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1997:38 R
- Examinationen i högskolan – Slutrapport från Högskoleverkets examinationsprojekt
Högskoleverkets rapportserie 1997:39 R
- Tillväxt och växtvärk – Uppföljning av magisterexamensrätt på medelstora högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:40 R
- Kvalitetsarbete – ett sätt att förbättra verksamhetens kvalitet vid universitet och högskolor. Halvtidsrapport för granskningen av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1997:41 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Tekniska högskolan
Högskoleverkets rapportserie 1997:42 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Stockholms universitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:43 R
- Kvinnor och män i högskolan – från gymnasium till forskarutbildning 1986/87–1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1997:44 R
- Magisterexamen söker identitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:45 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Skövde
Högskoleverkets rapportserie 1997:46 R
- Hur står det till med kvaliteten i högskolan?
Högskoleverkets rapportserie 1998:3 R
- De första 20 åren – utvecklingen vid de mindre och medelstora högskolorna sedan 1977
Högskoleverkets rapportserie 1998:2 R
- Quality Audit of Mid-Sweden University College
Högskoleverkets rapportserie 1998:3 R
- Särskilda utbildningsåtgärder – vad blev det av dem?
En uppföljningsstudie av vissa särskilda utbildningsåtgärder inom högskolan som finansierats med arbetsmarknadspolitiska medel, enligt regeringens uppdrag.
Högskoleverkets rapportserie 1998:4 R
- ”En utmärkt möjlighet att byta karriär”
NT-SVUX-satsningen – vad blev det av den?
Högskoleverkets rapportserie 1998:5 R
- ”Bara jag får chansen att få visa vad jag kan”
Satsningen på aspirantutbildningen – vad blev det av den?
Högskoleverkets rapportserie 1998:6 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Karolinska Institutet
Högskoleverkets rapportserie 1998:7 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla
Högskoleverkets rapportserie 1998:8 R
- Magister- och kandidatexamen i huvudämnen inom vård och omsorg
Högskoleverkets rapportserie 1998:9 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Konstfack
Högskoleverkets rapportserie 1998:10 R
- Högskola i dynamisk utveckling – fyra högskolors förutsättningar att bli universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:11 R
- Kan kiropraktor- och naprapatutbildningar inordnas i den statliga högskolan?
En utredning
Högskoleverkets rapportserie 1998:12 R
- Women and men in higher education – from upper secondary to postgraduate training 1986/87–1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1998:13 R
- Diakonivetenkap vid Ersta Skandal högskola – Examenrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1998:14 R

